

XIII.

PROGRAMA

școlii civile de fete, cu internat și drept de publicitate,

a „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului
român“ din Sibiiu,

pe anul școlar 1898/9

publicată de

Dr. VASILE BOLOGA,
director.

-
- Cuprinsul:**
1. Studiu din domeniul Botanicii, de Nicolau Vătășan, profesor gimnazial.
 2. Doliul școlii noastre pentru Augusta Împărătesă și Regină Elisabeta.
 3. Știri școlare.
-

SIBIIU,

Tipariul tipografiei archidieceesane.

1899.

Caracterisarea morfologică exterioară a familiei Solanaceelor.

Tótă lumea recunósce, că vederile predominante astăzi la explicarea multelor misterii, ce natura, măréța operă a lui Dumnezeu, ascundea dinaintea ochilor nostri, sunt rezultatul progresului uriaș pe terenul științelor naturale.

Lumina, ce cu imbelșugare au revărsat și o revărsă științele naturale, este de natură a răsturna superstiții vechi înrădăcinate în sufletul omenirii, a șterge legi săpate în pétră și a servi de basă la crearea altor stări sociale tot mai adecuate dezvoltării firesci a omului. Putem afirma, că prin străduințele enorme ale naturaliștilor, prin munca solidară întru aflarea secretelor naturii, și prin tendința de a vulgariza tóte descoperirile, vélul superstițiilor și al misticismului se ridică de pe fruntea popórelor, întocmai precum céța la razele luminóse ale sórelui. În curénd va și sosi timpul, când farmecile și vrăjitoriile vor aparținé unor reminiscențe istorice, depuse în vr'un anticuarium, din care specialistul va căuta să citéscă mersul dezvoltării culturale a omenimei pentru a-și puté clădi edificiul cultural actual.

Fără îndoiélă Botanica, zelósa fică a științei naturii, a contribuit în mare măsură la opera de luminare și renaștere spirituală, căci chemarea ei este a experia direct prin fine observațiuni, prin ingenióse aparate cum e alcătuit misteriosul laboratoriu al naturii. Ea cobórá jos în vale la floricea cea gingașă și studiază modul ei de adaptare la terenul, în care și-a aflat adăpost, ea suie cu páși repeđi cóstele munților și privesce formele, ce aceeaș floriceică ajunsă cu totul sub alte condiții de traiu, a fost silită să îmbrățișeze. Și pe ambele surori botanistul le pune cu drag în colecțiunea sa, le examinéză în tóte detaliurile, iar părțile mai fine le studiază la microscop pentru-ca să

pôtă în cele din urmă să le facă diagnosa, să scruteze istoricul lor și să afle aplicarea practică, la care ar puté da ansă prin sucurile lor.

Nunumai specialistul, ci și laicul simte o mare atracție față de revelațiunile sublime, ce le oferă o câmpie cu flori acoperită. Privirea ți-se perde într'un ocean de forme admirabile, de grupări a diferitelor specii după recerințele organice, am puté zice, că avem înainte-ne tabloul diferitelor archiducate, principate, regate și republici de flori, și ici colo câte o monarchie absolutistică, unde altă flóre decât aceea, care aparține strict genului respectiv, nu se pôte localisa. În privința acestor grupări de familii ale plantelor, natura ne oferă modele, pe când ale nôstre grupări măiestrite de popóre sunt slabe imitații, cari în multe casuri se disólvă, tocmai fiindcă luptă contra naturei.

Între numerósele familii ale Botaniceii, cu un trecut fôrte bogat ni-se presintă Solanaceele, familie compusă din cele mai folositóre dar și cele mai veninóse plante. Sucul unora întretine viața a milióne de muritori, iar al altora causéză mórtea sub cele mai grozave chinuri. Astăzi hrana principală a multor ținuturi o forméză cartoful, iar deliciul fumatului cine l'ar puté oferí dacă n'ar fi tutunul? Abia aflăm altă familie de plante, care se exerceze atâta influință asupra vieții de tóte zilele a omenimei, ca și acésta, de aceea încă în evul vechiu a fost obiectul de preocupățiune al „specialistilor“. Astfel medicul grec Dioscoride, care ca atașat al armatelor romane a cutreerat liveđile Daciei (54—68 d. Chr.) descrie mėsălarița ca o plantă fôrte veninósă. Tot aci aparține laurul sau ciumăfaia, obiectul de jucărie al multor copii nevinovați, cari adese-ori au plătít cu viața experimentările lor cu acéstă plantă.

Câte vrăjitóre n'au trebuit în evul mediu să-și sfirșescă rostul vieții pe rug, pentru-că erau bănuite a folosí mătrăguna pentru farmecile lor? Astăzi se folosese sucul veninos conținut de plantele aparținétóre familiei Solanaceelor la o mulțime de morburi grele, și în scopul analizei chemice a acestor sucuri, învęțații fac cele mai vaste experimentări. Iată dar o frumósă problemă a științei botanice, la care nu numai în idee, ci de fapt sunt angajate cele mai bune puteri pe terenul cultivării botaniceii, pentru ca să se erueze compositiia chemică a alcaloiđilor

conținuți de Solanacee. Descoperirile, ce s'au făcut în modul acesta au adus cele mai bune servicii științei medicale.

Se poate deci afirma, că Solanaceele ocupă în seria familiilor de plante un loc de frunte, deoarece plantele aparținătoare aici precum, cartoful, patlagelele, tutunul ș. a. jăcă cel mai mare rol în viața de toate zilele, ér de altă parte măsălarita, umbra nopții și mătrăguna sunt folosite ca medicamente. Cred, că nu va fi fără interes a cunoșce mai deaprobe structura exterioră, ce presintă această grupă de plante, și fiind-că multe din ele aparțin și azi în viața poporului de rind lumii descântecelor, voiú întrețese câte-va date despre aplicarea practică, ce o află ele la popor și despre credințele populare nutrite în multe părți în privința puterii unor Solanacee. La caracterizarea morfologică a acestei familii, la care voiú avé în privire exclusiv numai speciile obveninde la noi, voi urma descrierile date de Luerssen în opul seu Handbuch der systematischen Botanik, precum și de Bentham-Hooker, Genera Plantarum, folosind afară de acestea și alte isvóre referitoare la această familie.

O greutate se impune ori-căruia ar voiú să tracteze cestiuni de felul acesta la noi, căci neavënd în limba română terminii populari pentru diferite numiri botanice, e silit a rămâné pe lângă terminii usitate în sciință, fiind introduși în limba română aprópe curat terminii latinesci. Merite neperitoare și-a câștigat pe terenul acesta la noi distinsul academician dl Florian Porcius, formând însuși terminii necesari în morfologie și dându-le explicările cuvenite.

1. Gruparea Solanaceelor în Sistematică.

Marele naturalist Șved Linné (1751) a dat acestei familii numele *Luridae* și numai după el Bernhard Jussieu (1774) a botezat-o cu numirea *Solanaceae*, care o păstréză până astăzi o subfamilie, iar familia însăși pörtă numirea de *Solanaceae*, dată de Friedrich Bartling (1830). Numele familiei se derivă ¹⁾ dela *solanum*, care etimologic se reduce la *solamen* adecă „mângăere“, deoarece mai multe specii au putere de a domolí dureri grele. Am puté deci să o numim în limba română familia „consolă-

¹⁾ Wittstein, Handwörterbuch 819.

tórelor“, dacă ne-ar fi permis a traduce totul; e bine însă în sciință să păstrăm termenul cunoscut de tótă lumea.

Căutând locul, ce-l ocupă în Sistematică Solanaceele, aflăm că ele aparțin la grupa plantelor cu petalele concrescute numite „Sympetalae“. Acestea forméză o subclasă ce cuprinde în sine mai multe ordine, dintre cari amintesc ordinul Tubiflorelor, unde se numără 5 familii și între acestea e și familia Solanaceelor.

Caracteristica ordinului Tubiflorelor e că florile lor au formă de tuburi și sunt dispuse în mai multe verticile sau cercuri și în fie-care verticil părțile florii în general sunt în număr de cinci. Calicele constă din 4—6 sepale aședate în 2 verticile (cercuri), petalele alternéză cu staminele și sunt concrescute și aședate într'un cerc, carpelele sunt în număr de 2—5, flórea e epigynă (ovariul e mai jos situat decât celelalte părți) și actinomorfă, adecă trei sau mai multe secțiuni ne dau părți egale.

2. Organele vegetative și reproductive.

Solanaceele sunt plante anuale, bianuale, perenante sau arbuști drepți, ascendenți sau rar (la noi nu provin) arbori cu rădăcini ramificate, fibróse, în formă de fus sau nap. Unele specii au rizom subteran, tuberculat. Axele de deasupra pământului pot fi fórte scurte, suitóre sau târitóre, dar mai totdeauna drepte și ramificate. Foile sunt întregi sau dințate, lobate sau tăiate-impărțite, alterne și isolate.

Ce privesce modul cum ni-se presintă florile, dăm de mai multe aparițiuni generale și anume:

1. Axa principală și axele secundare se termină cu câte o flóre.

2. Axa principală produce 2 feluri de ramuri și anume a) ramuri tulpinale, care pórtă mai mult decât 2 frunze înainte de a produce flori; b) ramuri florale, care după producerea a două profile se termină cu o flóre sau cu inflorescență.

3. Caracteristica generală a acestei familii e crescerea bracteelor în sus până la flori, d. e. la mătărăgună (*Atropa Belladonna*); la piparcă cresc bracteele până la mugurul din axila profilelor, și acolo stau câte două sub un unghiu drept cu profilele.

Din profile ramificarea se face în genere în formă de cicinnus (la măsălarită) sau dichaziu cu ramuri puternice (laurul).

De remarcat, e că la umbra nopții (*S. nigrum* L.) ramura florală e concrescută mai mult, sau mai puțin cu sympodiul și astfel la aparență ea plăcă din mijlocul unui internodiu.

Florile de regulă sunt penta (5)-mere, arare-ori 6- sau polimere, hermafrodite, rar perfect actinomorfe, mai mult numai cu privire la Calice, Corolă și Androceu regulate. Carpelele sunt în număr de două și stând acestea piezis, flórea e zigomorfă. Calicele e gamosepal, persistent, inferior, adese-ori cu 5 dinți, lobat sau puțin împărțit. Segmentele bobocilor sunt une-ori în formă de coperiș (imbricate), mai adese-ori deschise sau valvare sau reduplicativ-valvare.

Corola e gamopetală, de cele mai multe-ori isomeră cu calicele și prezintă cele mai variate forme. Astfel póte fi în formă de țeve, pălnie, sfeșnic, clopot sau rôtă și sau e perfect actinomorfă sau mai mult sau mai puțin zigomorfă. Limbul corolei e cu 5, une-ori 4—6—7 divisiuni, unghiular sau lobat, mai rar încrețit (plicat).

Segmentele în boboc sunt valvare (în formă de clape) sau induplicative (inclinate în lăuntru) sau imbricate (la mătrăgună). Androceul e isomer cu corola, alternând cu petalele. Staminele sunt fixate la tubul corolei, fructifere, egale sau neegale, la unele specii tropice numai patru stamine sunt fructifere, iar a cincea sau e sterilă sau rudimentară. Filamentele sunt filiforme sau la basă mai lărgite sau arare-ori îngroșate în formă de măciucă la capătul superior. Antherele introrse, (îndreptate în lăuntru) drepte, sau inclinate în formă de con și se deschid de regulă în două despicăături longitudinale, une-ori prin pori terminali (*Solanum*).

Între androceu și gyneceu ramura florală une-ori se bulbucă în formă de disc ce conține miere.

Gyneceul mai adese-ori (2), carpelele sunt piezis aședate, la speciile tropice se află 4—5 carpele, une-ori și mai multe, sunt închise și de regulă forméză un ovariu bilocular.

În ovariu se află pe placenta centrală fôrte numeroși ovuli anatropi sau campylotropi. Din ovariu se înalță stilul filiform, care se termină cu o stigmă mică campanuliformă, simplă sau lățită, sau bilobată.

Fructul e sau o așa numită bacă, învălită une-ori cu un sac umflat datorit calicelui, sau o capsulă dehiscentă, care la măsuralitate se numesce pyxidiu și se deschide prin ridicarea coperișului superior numit opercul.

Semințele sunt foarte numeroșe, membranose sau coșose, reticulate, încrețite, sau cu gropițe și au un endospermium cărnos. Embrionul e mai adese-ori cilindric și subperiferic, mai rare-ori orthotrop, la Cestrineae, unde aparține între altele și tăbacul e aproape drept, la celelalte subfamiliile e mai mult sau mai puțin încovăiat. Cotiledónele semicilindrice sunt înguste și de lățimea radiclei.

Solanaceele provin cu deosebire în zona tropică și subtropică. Mai multe genuri se află în America sudică și nordică, urmăză Asia, Africa și în fine Europa cu 10 genuri. La această familie aparțin cu totul vr'o 1250 specii.

Familia Solanaceelor se împarte în 5 subfamiliile, dintre cari mai ales 4 sunt bine cunoscute și la noi, ér a cincea este și astăzi podóba Americii, de unde ici colo ajunge a fi cultivată și în grădinile noastre.

Aceste 5 subfamiliile sunt: 1. subfamilia Solanaceae, 2. Atropeae, 3. Hyoscyameae, 4. Cestrineae și 5. Salpiglossideae.

În cele ce urmăză vom tracta pe rând cele dintâi 4 subfamiliile, arătând caracterele lor morfologice exterioare și importanța, ce presintă unele genuri și specii.

I. Subfamilia Solanaceae.

Corola e regulată, limbul în boboc încrețit (plicat) sau valvar sau tăiat în loburi induplicativi. Staminele sunt fructifere, și isostemone (în număr egal cu sepalele sau cu petalele). Fructul e o bacă cărnosă. Semințele sunt reniforme și lățite; embrionul subperiferic, foarte încovăiat sau înfășurat în formă spirală, cotiledónele semicilindrice.

Aici aparțin mai multe genuri și anume:

Solanum L. Solan, Zirnă, Lesnicióră, Lăsnicior.

Specia în general cunoscută, ce vine a fi descrisă în primul loc e:

1. *Solanum Tuberosum* L. (cartof, picioacă, crumpănă, baraboi, mere de pământ etc.)

Cartoful e o plantă anuală la noi, perenantă în zona tropicală, cu tulpină acoperită cu peri scurți, ramificată, erectă și cu ramuri suprapământene. Foile sunt întrerupt-impar-penatisecte; au 7—11 foliole ovale, ascuțite, la basă cordiforme și pe pagina inferioară cenuși cu peri scurți. Inflorescența lung pedunculată, e terminală, cymă, sau corymb terminat în 2 ramuri. Flórea e mărișoră, albă, roșietică sau albăstrie. Corola e dublu așa de lungă ca Calicele și are un limb 5 unghiular, induplicativ. Staminele convergente, sunt libere și se deschid la capete prin mici pori. Baca e globiformă și verde.

Caracteristica generală a acestei specii e, că din stolonii subterani umflați se derivă tuberculele, cari servesc ca aliment foarte însemnat în urma conținutului lor abundent de amidon.

Medicii prescriu cartoful la cataplasme, în industrie se folosește la producerea dextrinei și la fabricarea beuturilor spirtuoase și fermentose, în fine servește ca nutremânt pentru vite.

Varietățile predilecte în economia casnică sunt foarte multe și formeză un articol indispensabil pentru multe ținuturi, unde plantele mai gingașe nu reușesc. Cartoful crește pretutindenea și deci servește în multe locuri ca singura hrană claselor mai sărace, merită deci să ne ocupăm încât-va cu trecutul lui.

E neîndoelnic, că la descoperirea Americii cultura cartofilor era într'o stare înfloritoare în zona temperată și subtropică a continentului american sudic. Acastă părere e sprijinită de mai mulți autori vestiți. După afirmațiunea unora, cultura acestei plante ar fi lățit'o negustorii spanioli după ocuparea provinciei Peru și Chile (1535), ér după alții se crede că Englezii jăfuind corăbii spaniole au confiscat și cartofii aflați pe acelea și așa i-ar fi lățit.

Primul, care a descris exact cartoful sub numirea de „papas Peruanorum“ a fost renumitul botanist L' Écluse.

Originea americană a cartofilor e în general recunoscută, dar întrebarea e, din ce provincă a Americii provine? La acésta numai așa am pute răspunde cu siguranță, dacă am ști unde crește cartoful în stare sêlbatică, spontan, cea-ce însă nu s'a putut pe deplin constata. Alexandru Caldeleugh, ambasador englez, a trimis la 1822 tubercule de cartofi la London, spunând, că le-a cules din jurul orașului Valparaiso. Darwin încă a aflat

cartofi sălbatici în archipelagul Chonos. Un alt autor francez, anume Gay Claude, confirmă proveniența sălbatică a cartofilor în Chile și din aserțiunile acestea De Candolle deduce, că cartofii cresc în stare sălbatică în Chile în aceeași formă ca și cei cultivați la noi. Din Chile s'a lățit cultura lor în statele nordice americane, ér în Europa i-au adus Spaniolii între anii 1580—1585 și după aceea Englezii. În Ungaria au început a-i cultiva abia pela 1760, și adevărat la început ca delicată și numai mai târziu a străbătut la popor obiceiul cultivării lor în proporții extinse. O altă specie e:

2. *Solanum Nigrum L.*, umbra nopții, zîrnă. E o plantă foarte vulgară, ruderală, crește sălbatică din Iunie—Octobre pe margini de șanțuri și locuri pustii.

Rădăcina e până la 10 cm. lungă, în formă de fus, foarte fibrasă, de coloră albă-gălbue, la început netedă, mai târziu tuberculată. Tulpina e ramificată, de coloră verde închisă, acoperită cu peri dispersi îndreptați în sus, sau patenți, une-ori aproape nudă (fără peri). Ramurile sunt mai mult sau mai puțin unghiulare; unghiurile ramurilor sunt eșite afară (prominule), muchile sunt tuberculate. Foile sunt ovale, aproape deltoidee, decurente, acuminat, sinuato-dentate sau întregi și pubescente, în regiunea inferioară alterne. ér în cea superioară părechi.

Inflorescența e umbelă, corymb sau racem. Florile sunt pe o mică întindere concreșcute cu ramurile, în formă de cicinnus cu pedicelul scurt. Calicele e 5-lobat, ciliat, corola e cam de două-ori așa lungă ca calicele, albă, rotundă, tubul lung, 5-lobat, la capătul pedunculului îngroșată. Filamentele staminelor sunt cam lungi și pârșe. Anterele introrse se deschid prin despicături până la basă. Ovariul e bilocular, stilul elongat, la basă acoperit cu peri lungi, iar stigma aproape globosă. Fructul e o bacă cam de mărimea unui bon de mazăre, verde-închis, sau negru-ătru (catifeniu) și scilpicios.

Ca și celelalte Solanacee umbra nopții încă are un miros neplăcut, amețitor și gust amar. Se folosește ca decoct pentru diferite spălări de rane, deasemenca se întrebuințează la pregătirea balsamului alinător. În India și chiar în unele departamente ale Franciei foile se mănâncă. Poporul laudă mult frunzele pisate pentru diferite umflături, pentru ochiuri de găină și dureri

de intestine. Nu e însă de loc acomodată ca medicină internă, deoarece e amețitoare și veninოსă.

La unii autori obține sub numirea de *Solanum vulgatum* Bgt. sau *Solanum vulgare* L.

3. *Solanum Dulcamara* L., vița evreilor, lăsnicior, umbra nopții, dulce-amară, acesta e plantă oficială, ca atare află aplicare în farmaceutică.

Are rădăcină ramificată și o mulțime de muguri accessorii; tulpina e tufosă și târitore; ramii sunt suitori, flexuoși și mai totdeauna indoși la dreapta, cu o scórță cenușie și în lăuntru goi. Frunzele sunt pețiolate, alterne, ovale, ascuțite, cele inferioare cordiforme, cele superioare lanceolate sau auriculate și 3-lobate, de o colóre verde închisă, cu peri moi dispersi. Inflorescența se compune din cyme laterale cu pedunculi lungi și e extra-axilară, sau cicinnus pendul (plecat în jos), calicele are 5 divisiuni, corola e penta-fidă, rotundă, de colóre violetă sau une-ori albă. Loburile limbului sunt lanceolate, recurbate și la basă au câte 2 pete brăzdate cu alb. Anterele sunt galbine, cu marginile îngroșate, în lungime concrescute, și se deschid prin despiciături scurte dela virf în jos. Baca e inclinată, ovală, roșie și încunjurată de un calice persistent. Semințele sunt deprese, albu, glabre, ér embrionul foarte încovăiat.

Acéstă plantă crește în abundență în bereuri umede și umbróse, pe lângă îngrădituri, pe ținuri de păraie și se află atât în Europa, cât și în Asia, America din Iunie până în August. Ramii ei se folosesc ca medicament pentru curățirea sângelui, ca purgativ, contra catarului, ér ca extract pentru dureri de pept și rane îndărjite.

Dacă luăm pe limbă tulpina sau rădăcina ei, simțim un gust amar, apoi dulce, ceea-ce provine dela 2 substanțe conținute în acéstă plantă, anume solanin și dulcamarin.

Poporul numără vița evreilor la cele mai prețioase plante și o folosește pentru curățirea sângelui. Fiind însă foarte veninოსă, trebuie luată în cantități mici.

Lycopersicum Tourn. Tradus verbal înseamnă perseca lupului, are niște fructe foarte ademenitoare, însă nu de un gust deosebit.

Acest gen cuprinde o specie mai însemnată, mult cultivată pentru fructele ei întrebuințate în economia casnică. Genul acesta se deosebește de *Solanum* prin aceea, că anterele se deschid prin despicături longitudinale și conectivul se ridică deasupra lojelor.

4. *Lycopersicum esculentum* Mill., patlagele, paradise, plantă anuală, în zona tropicală perenantă, cu peri glanduliferi, tulpina flexuoasă, frunzele lungărețe, penatisecte, pe pagina inferioară cenușii-verzi.

Corola e galbină și de lungimea Calicelui. De-asupra anterelor se înalță un fel de limbă lungă fără polen, ér lojele se deschid prin crepături verticale. Baca e mare, globosă, compresă, cu brazde longitudinale, multiloculară, lucitoare, roșie ca scarlatina, rare-ori albă sau galbină. În Europa s'au împământinit patlagelele numai după descoperirea Americii. În forma, în care le cunoștem cultivate în grădini nu provin în stare sălbatică. S'a aflat ce e drept o specie mică, care crește sălbatică pe litoralul Perului, în Mexico și Statele-unite și se crede, că patlagelele ar fi originare din Peru, de unde s'ar fi lățit mai departe.

Între alimentele de casă patlagelele ocupă un loc de frunte.

Capsicum Tourn. Numirea se derivă după unii dela gustul pișcător ce-l are această plantă, ér după alții dela capsula, în care sunt așezate semințele. Ardeiu, pipăruș, piparcă, paprică.

Ardeiu e o plantă anuală sau perenantă, rămurósă, are rădăcină fibrósă, firósă, fusi-formă, ramificată. Tulpina ajunge la arbuști până la o înălțime de 5 urme, e erectă, erbacee sau lemnósă și mai adese-ori brăzdată. Ramurile superioare sunt de multe-ori roșii-albastre.

Foile inferioare sunt alterne, cele florale stau câte 2 sau 3, sunt pețiolate, neîmpărțite, întregi sau marginate. Florile sunt sau izolate, sau stau câte 2—3, extra-axilare, erecte sau pendule, albe-urite, galbine sau violete. Inflorescența e o cymă. Calicele e larg campanuliform deschis, aprópe în formă de pocal, 5—6 unghiular retezat, limbul 5—6 dentat, persistent, și pe timpul fructificării abia mărit.

Corola e rotundă sau ovală, ascuțită, ér în boboc cu segmente valvare. Staminele 5—6 cu filamentele fixate la basa

tubului, sunt filiforme și se ating de olaltă cu loburi în formă de auricule. Pistilul e liber. Ovariul bilocular, placentele cu ovuli foarte numeroși. Stilul e filiform, în sus îngroșat, ér stigma aprópe în formă de măciucă. Baca póte sé aibă forme foarte diferite, e încunjurată de un Calice puțin desvoltat, e pendulă umflată, 2—3 loculară cu numeroase semințe deprese, aprópe reniforme, anatrope.

Linné (1784) numérea numai 4 specii de ardeiu, iar Fingerhut la 1833 a scris o monografie a ardeiului, în care distinge 2 grupe:

1. cu fructul pendul (cu 11 specii) și
2. cu fructul erect (14 specii).

Sunt cunoscute astăzi vr'o 50 specii, dintre cari voiu înșira 3 mai însemnate.

Cea mai lățită specie e:

5. *Capsicum annum L.*, ardeiul, piparca. E o plantă anuală cu rădăcina repentă și foarte fibrósă. Tulpina are o înălțime până la 60 cm. și e glabră. Foile sunt eliptice, cu marginea întrégă, adese-ori mai înguste la basă. Flórea e albă, plecată, adese-ori solitară. Calicele stă pe un peduncul îngroșat de-așupra. Baca erectă, lucie, conică-lungăréță, strălucitoare, galbină sau albă. Gustul fructului e foarte pișcător, dar speciile de bucătărie sunt fără gust. Se folosește ca aromă și în farmaceutică ca drog oficial.

Baca se desvóltă normal din 2 carpele și numai în casuri anormale din 3, când presintă 3 loje.

Pericarpul fructului copt e pielos, roșu și lucitor. Pe fața exterioră a fructului bi-ocular se pot vedé 2 brazde, sub cari se află în lăuntru păreții despărțitori.

Une-ori fructul presintă la vîrf resturile stilului. Tăind fructul transversal peste vîrf, vom vedé păreții despărțitori, în ai căror unghiuri se află semințele. Păreții despărțitori forméză în mijloc o placentă cilindrică grósă, pe care stau liber foarte multe semințe. Păreții despărțitori sunt de o colóre mai deschisă roșie-gălbue și pe suprafața lor adese-ori vedem cu lupa picături de un fluid pișcător numit capsaicin. Acest fluid îl secretéză atât păretele exterior cât și cel interior al epidermei, care e încunjurată de cuticulă. Semințele sunt gălbui și provin din ovule de o parte deprese, aprópe campylotrope, provédute numai

cu un integument. Semințele sunt fixate în poziție dréptă la placentă, așa că micropyla e întórsă în jos.

În secțiunea longitudinală a unei semințe vedem endospermul și embrionul campylotrop.

În stare sêlbatică ardeiul până acum n'a putut fi găsit. Patria străveche se pare a fi Brazilia. Numele acestei plante vine amintit mai întâi de un medic, care a însoțit pe Columb.

Cele mai multe specii se cultivă în Spania, Ungaria, Francia-sudică și Turcia. În Ungaria primul loc de producțiune e jurul Seghedinului, apoi unele localități în comitatul Hont.

6. *Capsicum fastigiatum* Bl., un arbust mic, 4-unghiular, cu ramificațiune dichotomială, cu ramuri de înălțime egală, verđi-albastrii, acoperite cu peri duri-scurți. Foile ovate-ascuțite, sau lanceolate; flórea solitară, sau câte două. Corola e 5-fidă, de trei ori așa de lungă ca Calicele, care e 5-unghiular și rețezat. Baca e erectă, lungăreță, intunecată, sau roșie portocalie.

Acéstă specie e vulgară în India, Iava și Archipelagul indie și e cultivată în Africa și America. În comerțiu e cunoscută sub numirea de piperul de Guinea sau Cayenne. Colórea ei roșie se extrage și servește ca văpsea.

7. *Capsicum frutescens* L., arbust, cu ramii penduli, semicilindrici sau unghiulari, glabri; foile ovale, ascuțite, cu marginile întregi și glabre. Calicele e aprópe 5-unghiular. Cresce în India, America sudică pe țermurul riului Amazonas, în Peru și Bahia. Din acéstă specie încă se exportéză o mare cantitate sub numirea de piper de Cayenne.

În cea mai mare cantitate folosesc ardeiul Portugalii și Spaniolii, apoi urméză poporul maghiar. Se folosesc ca aromă pentru gustul sêu pișcător, prin care ajută promovarea digesițiunei, deasemenea află aplicare ca medicament la paralisii în cavitatea orală și intestinală. În America, Africa și India poporul îl folosesc ca medicament contra frigurilor tropice și contra cholerei. Obiceiu de a-l folosi contra cholerei e lățit și în Ungaria, și adecă poporul crede că vinarsul papricat alungă cholera.

Hangay, comparând diferitele păreri asupra originii acestei plante, susține 1) că unele specii le folosau în primii secolii d. Chr. medicii romani, greci și arabi ca medicamente; 2) ardeiul are mai multe specii lățite atât în lumea nouă, cât și în cea veche; 3) primele cunoscințe asupra lui datéză delu Vasco de

Gama din călătoria lui în India; 4) speciile americane au fost aduse mai târziu.

Medicii germani au căutat să discrediteze bunul nume al acestei plante, afirmând unii, că ar fi veninosă, fiind-că aparține unei familii, care cuprinde în sine cele mai veninoase plante.

Physalis L. Numele tradus din grecesce înseamnă beșică dela forma fructului. Românește papele, papălău, boborea, boborică, ciréșa beșicată, ciréșa evreului.

E o plantă anuală sau perenantă, acoperită cu peri simpli sau steliformi, are frunze întregi, sinuate sau ȃrare-ori penatifide, alterne și flori mai adese-ori mici, solitare, axilare, violete, gălbui sau albe. Calicele campanuliform, 5-fid sau 5-dentat, pe timpul fructificării foarte mărit și împresurând jur împrejur baca, e beșicos și 5-unghiular, la basă une-ori cu 5 auricule, segmentele limbului convergente. Corola e aproape rotundă sau campanuliformă, increțită, 5-unghiulară sau depresă, cu un limb lat și 1-lobat. Androceul constă din 5 stamine fixate la baza Corolei și erecte; anterele se desfac prin despicături, au 2 loje și sunt introrse. Filamentele sunt filiforme, la basă cu peri îngroșați. Ovariul bilocular, la basă cu discul colorat, care une-ori abia se observă. Stilul se înalță deasupra ovarului și se termină în o stigmă bilobată. Numeroase semințe se află pe placenta axilară; ele sunt netede sau sbârcite, mici și albe, reniforme, deprese și cu punctațiuni fine cuprindend în sine embrionul campylotrop cu endospermiul cărnos. Baca e globiformă.

Sunt cunoscute vr'o 30 specii, dintre cari mai multe provin în America, iar în stare cultivată boboreaua se află în Africa-sudică, Anglia și Holanda.

Cea mai cunoscută specie e:

8. *Physalis Alkekengi L.* Rădăcina e țâritore, tuberculată, ici colo cu fascii radicinale, perenantă, de regulă cu ramificări dela basă, tulpina erbacee, frunze ovale, ascuțite, une-ori sucite în spirală, flori de o colóre albă-urită, mici pendule, baca de mărimea cireșei, roșie ca scarlatina, netedă, încunjurată de Calice. Pedunculul e îngroșat și la vîrf colorat. Fructul e dulciu-amar; tăiat prós-pet e acruț și succulent. Calicele conține o materie amară numită physalin, ér baca accid citric și se folosește la pregătirea sirupului de cicóre, precum și ca mijloc pentru curățirea sângelui. Cresce pe

câmpuri și în vii, la marginea pădurilor și printre tufe, pe locuri calcaroase și adese-ori se cultivă ca plantă de grădină. După credința populară boboreaua are efecte alinătoare de dureri, cu ea se vindecă buba rea și durerea de măsele (Familia 1874 pag. 585).

II. *Subfamilia Atropeae.*

9. *Atropa Belladonna L.* Numirea acésta probabil pentru efectele veninoase dată acestei plante se derivă dela *ἀτροπος*, una din cele 3 parce, cari tăia cu fôrfecile firul vieței omenesci, ér belladonna se numește fiindcă damele romane se spălau cu suculei, ca să fie mai albe și mai frumoase. — Mătrăgună, mătrăgună dómnă-bună, mătrăgună dómnă-mare, érbă-bună, împărătésa bu-ruenilor, ciréșa lupului, érbă codrului, mătrăgiune, e plantă ofi-cinală. Rădăcina mătrăgunei e cărnoasă, lungăreță, ramificată și fôrte fibrósă, când îmbétrânesce cam lemnósă și acoperită cu o scórță négră, în lăuntru însé albă.

Tulpina e ramificată și acoperită cu peri glanduliferi. Foile sunt alterne, în regiunea florală părechi, ovale sau eliptice, decurente într'un pețiol scurt, ascuțite, moi și penate.

Flórea e solitară, axilară, pendulă. Calicele e rămuros, cu 5-divisiuni, aprópe campanuliform, persistent, pe timpul fructificării ceva mai mărit și e susținut la basă de un disc puțin convex. Corola e violetă sau purpurie - brună — afară de basă, care e gălbue - brună — cilindrică, aprópe campanuliformă și atenuată într'un tub scurt și lat, nervat, cu un limb 5-fid, cu lacinii ascuțite reduplicative. Staminele sunt în numer de 5, mai scurte ceva decât Corola, fixate la basa tubului, sunt filiforme și recurbate în formă de arc. Filamentele sunt cam neegale, pérose, din jos concrescute, ér la partea superióră libere și cam ascuțite; anterele sunt introrse și se deschid prin despicățuri mici longitudinale, iar după impolinațiune sunt recurbate.

Pistilul forméză un ovar liber, bilocular, lărgit la basă în formă de disc inelar; stilul la început e arcuat, lung și subtil; stigma umflată, pendulă și împărțită în 2 labii provézute cu papile gróse. Baca e de mărimea unei cireșe, violetă sau négră-sclipiciósă, succulentă și de un gust dulciu-spălăcit. La vîrf arată urmele stilului și adese-ori o brazdă verticală, care indică păretele despărțitor al celor 2 loje. Semințele sunt fôrte numeroase, reni-

forme deprese, cu gropițe unghiulare și cuprind în sine embrionul foarte recurbat, provădit cu endospermiu cărnos.

Mătrăguna crește atât în regiunea munților, cât și în văi și conține un alcaloid numit atropin. Acesta are însușirea, că lărgesce pupila și se aplică la pregătirea balsamului alinător. Extrasul foilor servește pentru facerea țigaretelor antiastmatice și a pudrei.

În descântecile de dragoste la Români mătrăguna jăcă un rol important. *) Și adevărat, care voește să se mărite mai de grabă, se duce înainte de răsăritul soarelui la mătrăgună și o încunjură de 9 ori după olaltă, zicând :

Mătrăgună, pómă bună!
Mărită-mă 'n astă lună
De nu'n asta'n ceealaltă,
Să mă știu că-s măritată.

(Poeni).

Apoi așterne masa la trupina mătrăgunei și închină dîcînd câte-va cuvinte, după aceea bea un păhar de rachiu, stropesce puțin mătrăguna cu rachiu și se duce pe altă cale acasă.

Acésta o face în mai multe rinduri cređînd, că ursitul ei în scurt timp are s'o ia de nevastă.

După o altă variantă, fata, care voește să descante de dragoste își face o pânișoră și merge cu cele mai bune prietene ale ei într'o Joi sau Sâmbătă, unde știe că se află vr'o tulpină de mătrăgună. Acolo jăcă și chiuie, apoi închină cu rachiu și se veselesc. Deasemenea stropesc mătrăguna cu rachiu, se feresc însă să nu le vadă cineva, căci atunci se zice, că fetele inebunesc, sau n'au nici un folos din farmecul lor.

Multe fete cultivă mătrăguna în grădină și o sapă în ziua de Ispas înainte de răsăritul soarelui, fiind de credința, că la casa unde se află acésta buruiiană umblă norocul.

La Românce se mai folosește mătrăguna ca medicament în contra frigurilor, a durerilor de măsele și a sugelului.

Cei ce au friguri se lăgă cu ea la cap și de multe-ori se vindecă.

În fine se crede, că e bună de nutremēt pentru vite și mai ales pentru vaci cu lapte, căci vrăjitoarele nu le pot strica și lua laptele.

*) S. Fl. Marian, Mătrăguna și dragostea la Români. Albina Carp. IV. S.

După cum spune d-na *Elena Voronca**) poporul atribue acestei buruieni însușiri supra-naturale, de aceea se și adresează către ea pentru împlinirea diferitelor dorințe, pentru avere, pentru dragoste, pentru negustorie. Acesta o fac se înțelege babele ca mijlocitoare către „Cocóna mătrăgună“, către „Domna și împărătesa“, cum o intitulază ele.

Înainte de a chema puterea miraculoasă a mătrăgunii babele se găsesc ca de sărbătoare și plăcă vesele cu diferite daruri la locul, unde știu, că se află cocóna. Ajungând acolo o înconjură de 3 ori și o roșă în versuri, ca să se îndure ale împlini dorințele.

După aceea se ospătează bine, fără să uite a arunca bucăți de mâncare și vin și asupra dómnei mătrăgună, o scot din pământ și o duc cu mare alaiu acasă, unde o cultivă cu totă gingășia. Apa, cu care o spală o folosesc de léc pentru-ca doritorea să se spele cu ea, ori să beie, ér pe împărătesa o invăluie într'o năframă roșie și o pun la icóna. „Cocóna“ e obiectul celor mai dulci priviri, căci dacă te-ai arêta posomorit, sau nepăsător, e rău.

10. *Lycium barbarum* L. Cătina de garduri, e un arbust spinos, în formă de nuia, în partea de jos a tulpinei cu rădăcini aeriene, are foi filiforme cu marginea întrégă. Florile sunt solitare sau axilare. Calicele e campanuliform, aprópe bi-labiat. Corola în formă de pálnie, de o colóre purpurie deschisă. Baca roșie ca scarlatina, lungăréță. Cresce cu deosebire în regiunea mării mediterane (*Lycium europaeum* L.), dar și la noi provine pe alocurea în stare sêlbatică. Cele mai multe specii se află în America sudică și Africa sudică.

III. Subfamilia *Hyoscyameae*.

Notele caracteristice ale acestei subfamilii sunt: fructul e o capsulă, ale cărei loje se desfac prin septuri falsi. Calicele e tubuliform sau campanuliform, Corola în formă de pálnie. Aici aparțin specii fôrte lățite și în regiunile nóstre și îndeobște cunoscute. Fiind fôrte veninóse, nu arare-ori au dat ansă la otrăviri și mai ales copii, cari se jócă cu aceste buruieni, sunt mai adese-ori expuși.

*) Familia, Nrii 10 și 11. 1890.

Intre acestea in prima linie amintesc :

11. *Datura Stramonium* L., cornuta, érba silniciei, ciumă-faie, ciuma fetei, laur, alaur, turbare, bolândariță, laurul spinos. Plantă oficală. Rădăcina laurului e fibrósă, albă-gălbue, anuală, erectă, cu ramificațiune pseudodichotomială. Tulpina e grósă, cavă, nudă, verde și pe partea interioră a ramilor acoperită cu peri fini. Ramii opuși sunt bine desvoltați. Foile sunt solitare sau la rami in părechi, lung pețiolate. Lamina frunzei e lată, ovală, ascuțită, la basă cordiformă sau retezată, sau de jumătate decurentă, inegal sinuată sau lobată-dentată.

Nervatura e penată; nervii secundari alterni și concavi. Flórea e dichotomială erectă și fórte mare. Calicele e puțin mărit, in formă de sac conic lung cu 5 unghiuri, verde deschis; Corola e albă ca zăpada, odorantă, tubiformă, caducă, laciniile fin ascuțite, induplicative și sucite in formă de spirală.

Staminele 5, fixate la tubul Corolei, concrescute la basa lor cu petalele in câte o columnă grósă, mai in sus insă sunt libere. Ovariul e încunjurat la basă de un disc inelar, acoperit mai adese-ori de spini moi, erecti. Stilul la virf e dilatat in formă de cheie, și prin o brazdă împărțit in 2 loburi. Fructul e o capsulă mare, erectă, ovală, provădută cu spini deși, obtuși și neegali, ér la marginea bazei sale convexe se află 5 virfuri elongate. In partea inferióră capsula e 4-oculară, in cea superióră 2-oculară, dehiscența se face prin 4 valve. Semințele sunt fórte numérose, ovale, reniforme, deprese, reticulat-increțite, de colóre négră-palidă sau brună-întunecată; integumentul e gros și fórte tare, endospermiul alb, uleios. Construcțiia epidermei integumentului e caracteristică pentru acéstă plantă, și anume celulele epidermale se arată la microscop îngroșate și in formă de unde. Embrionul e subperiferic, fórte recurbat.

Ciumăfaia e o plantă fórte veninósă. Atât frunzele cât și semințele conțin un alcaloid amețitor numit daturin.

A unbla fără precauțiune cu acéstă plantă, e periculos; sunt cunoscute o mulțime de casuri, in cari pe mulți i-a costat viața, gustând din fructele ei. In bóle grave o folosesc medicii pentru efectele sale alinătóre. Măncând cineva semințe de laur, amețesco, căpieză și in cele mai cumplite dureri își sfârșesc viața.

Patria acestei plante e probabil împrejurimea lacului Caspic. In Europa vestică s'a lăţit numai prin secolul XVI, mai întâi ca plantă de ornament, dar după aceea s'a sălbătăcit şi a devenit o plantă ruderală, care creşte preste toate locurile, mai ales pă-răginite.

In basmele despre flori ale unor poeţi încă aflăm laurul, care odinioară era podoba grădinilor. Pentru necredinţa lui faţă de albină a fost pedepsit fiind scos de acolo şi aruncat la margine de drumuri, ér nectariul lui s'a prefăcut venin, tot asemenea şi mirosul i-a devenit neplăcut.

O specie tot atât de lăţită şi veninosă, ca şi cea precedentă, e cea aparţinătoare genului: *Hyoscyamus* L., şi anume:

12. *Hyoscyamus niger* L., numită măsăları, măsălarıţă, nebu-nariţă, sunătoare, măsălarıţă neagră. Are o rădăcină in formă de fus, ramificată, albă-gălbue, in anul al 2-lea mai grósă şi puţin lemnósă. E o plantă uni- sau bi-anuală, cu peri moi glanduliferi şi lipicioşi. Tulpina póte fi simplă sau ramificată; frunzele sunt alterne, cele tinere inferióre sunt dispuse in formă de rosetă, pe-ţiolate, mai târziu dispar, lăsând numai urme la basa lor şi rē-mân mai sus foile superióre. Foile şunt de o colóre uriciósă-verde, ovale sau lungăreţe, dur-sinuat-dinţate, aprópe penatífide-sinuate. Cele inferióre se îngustă in peţiol, cele superióre sunt semi-amplexicaule şi puţin decurente. Nervatura medie e fórte lată, nervii laterali sunt puţini şi palid-albi.

Inflorescenţa e cicinnus, unilaterală, recurbată in jos şi aprópe sesilă. Calicele e in formă de amforă, campanuli-tubiform şi reticulat-nervat, limbul cu 5 dinţi 3-unghiulari, cari jócă rolul unor lacinii cu ghimpi. Acelaşi e acoperit cu peri albi, fini, e persistent şi incunjură fructul.

Corola e puţin neregulată, infundibuliformă, uriciósă-gălbue, violetă, nervată şi cu gât de tot violet. Tubul e puţin recurbat, limbul lăţit in 5 loburi, dintre cari 2 sunt mai mici decât al treilea şi se separă mai in jos de cătră olaltă.

Staminele sunt 5, alternipetale şi fixate la tubul Corolei. Filamentele sunt acoperite cu peri albi aspri, in partea superióră se subţiază gradat, se recurbéză şi se termină cu anterele elongate, violete, introrse, deschidēnde prin 2 despicăţuri longitudi-nale. Polenul e alb, Staminele sunt cam neegale. Ovariul e

liber, oval, verđui, glabru și bilocular; stilul gracil e puțin recurbat, mai lung decât staminele.

Stigma e purpurie, umflată, eliptică și împărțită prin o brazdă transversală în 2 părți.

Fructul e o capsulă numită pyxidiu, în formă de sac cu 5 dinți, jos e membranaceu și încunjurat de Calice, în sus mai gros și mai tare. De-asupra are un capac sau opercul terminat cu un mic virf, după a cărui cădere se observă cele 2 loje. Pe placenta spongiosă se află inserate numeroase semințe rotunde-obovate, fin-reticulate, cenușii; embrionul recurbat în forma unui 9 e încunjurat de endospermiul cărnos, la partea inferioară se află radica cilindrică și cotiledónele elongate.

Măsălarita e o plantă oficială, și conține un alcaloid foarte veninos numit hyoscyamin, care se află în cea mai mare cantitate în semințe. Cresce ca buruiană foarte vulgară pe marginea drumurilor și pe locuri părăginite. Măncând cine-va din rădăcina, frunzele sau semințele ei, amețesc, ochii îi scântează și se întunecă, adorme și în visuri fioróse nebunesc până când rezultatul final e mórtea. Extractul foilor se folosește contra convulsiunilor, catarului și frigurilor. În timpurile medievale vrăjitoarele pregăteau din măsălarita un fel de unsóre, cu care se ungeau cu ocasiunea convenirilor lor misterióse.

Măsălarita prin mirosul ei foarte neplăcut de departe ne prevestesc relele ei calități, de aceea e mai puțin seducătoare, ca laurul.

Poporul folosește în multe locuri semințele ei la dureri de măsele și adecă să presară semințele pe jărâtec și se acopere cu un tăier, ér după câțva timp se întorce tăierul și pacientul cascade gura de-asupra fumului produs de semințe. Efectul e că, respectivul amețesc și nu mai simte durerea și poporul crede, că în tăier au picat vermi, cari cauză durerea de măsele, dar acei vermi nu sunt altceva decât semințele de măsălarita, cari pocnesc și sar în tăier. Alții ferb această plantă într'o ólá mare și inspirând aburii cu gura deschisă se zice, că se vindecă durerea de măsele.

Pentru o mare parte a pământenilor va fi póte mai de întores a cunoște morfologia plantei următoare, devenită azi atât de gustată și multora zice-se indispensabilă. Acesta e tutunul sau tábacul, care aparține la a:

IV. Subfamilie Cestrineae.

Nicotiana Tourn., nume derivat dela Ioan Nicot (1530—1600), care a fost trimisul Franciei la curtea portugală, de unde a dus cu sine semințe de tutun în Franția și astfel s'a lățit fumatul foilor acestei plante. Tutunul e o plantă uni-vêratică, mai rar perenantă, glabră, adese-ori acoperită cu peri glanduliferi, une-ori ca semi-arbust, arare-ori arbore. Foile ei sunt simple, alterne, cu marginea întrégă, arare-ori sinuate. Inflorescența albă, gălbue, verđie sau purpurie, forméază un panicul sau racem. Calicele e oval, tubi- sau campanuliform, 5-fid.

Corola e infundibuliformă sau hipocrateriformă (în formă de sfeșnic), adese-ori fôrte elongată și cu limbul induplicativ-valvar. Segmentele sunt une-ori neegale. Staminele sunt 5, inserate sub mijlocul tubului, filamentele închise sau înălțate, egale sau neegale. Discul e inelar, brăzdat sau lobat și bi-ocular. Stilul e filiform, dilatat, se termină în o stigmă bi-lobată, ce se ridică de-asupra ovarului. Capsula e incunjurată de Calice, are 2 loje și dehiscentă bi-valvară. Semințele sunt fôrte număröse, mici, abia deprese, cu integument granulos sau increțit. Embriionul e puțin recurbat, apröpe drept, cotiledónele sunt semicilindrice sau puțin îngroșate.

Cele mai multe specii se află în America, de unde pentru producerea tutunului s'au lățit în tóte părțile.

Cea mai importantă specie e:

13. *Nicotiana Tabacum* L., tábacul de rind. Rădăcina acestuia e ramificată, perpendiculară, albă-gălbue. Tulpina până la 2 m. înaltă, e erectă, acoperită cu peri scurți glanduliferi, semicilindrică și sus ramificată. Foile sunt alterne, lungărețe-lanceolate, atenuate de ambele laturi, cele inferióre sunt scurt pețiolate și semi-amplexicaule. Cele superióre sesile, apröpe ovale, cu marginea întrégă, moi și acoperite cu peri lipicioși și glanduliferi. Flórea e terminală, paniculată, cu bractee lanceolate sau lineare. Calicele e persistent, oval și cu loburi ascuțite. Corola roșie-rosee, e de 3—4 ori așa lungă ca Calicele, cu un tub de colóre palidă, sus 5-lobată, patentă și în boboc induplicată.

Staminele sunt neegale pêröse, filamentele cam până la mijlocul tubului concreseute cu Corola, la partea superióră roșii, se termină cu anterele eliptice, galbine.

Ovariul e ovat, la vîrf conic și cu 4 brazde longitudinale. Stilul e gracil, cilindric, puțin mai scurt decât anterele. Stigma e lățită și depresă, verzie, și 2-lobată. Discul e galbin-portocaliu. Capsula e ovală și încunjurată de Calice, are un pericarpium membranos și dehiscență 2-valvară. Semințele sunt ovale sau 4-unghiulare, puțin reniforme, reticulate, palide brune. Embrionul e orthotrop sau puțin recurbat.

Tăbăcul are mai multe specii cultivate și la noi, astfel e *Nicotiana rustica* L., care pòte fi de 2 feluri:

a) cu foi ovate, la basă cordiforme tîmpite; flòrea în formă de păhar, Corola galbină-verzie. Acesta e *N. latissima* D. C., din care se prepară tăbăcul turcesc, cel mai lățit în Orient;

b) cu foi lanceolate, ascuțite, cele inferioare decurente. Inflorescența lățită. Acesta e tăbăcul ordinar sau de Virginia.

Patria originară a tăbăcului e Mexico, Texas și California, de unde a început a-se lăți obiceiul fumatului. La 1492, când Spaniolii au debarcat în America, obiceiul acesta era general acolo, căci dupăcum scrie un soț de călătorie al lui Columb, pe insula St. Domingo sêlbaticii aprindeau niște foi sucite în formă de țevi lungi și fumau, ca sê nu-i bîntue țintarii. Astfeliu i s'a lățit „bunul nume“ la 1511 și în Europa. Numele de tabacos sê derivă după unii dela insula Tabago.

În Europa a fost cultivat mai întăi în Lissabonă, de unde pe la 1560 s'a lățit în Franca, pela 1615 cultura tăbăcului a ajuns în Holanda, mai tîrziu în Anglia, în Ungaria și Germania. La început autoritățile bisericesci și civile căutau cu tot prețul sê impedece lățirea fumatului, ca a unui rêu obiceiu. Pela 1683—1689 în Ardel au interzis prin cele mai stricte legi fumatul. La Roma pela 1624 papa Urban VIII. a decretat anatemă asupra tuturor preoților, cari ar cuteza sê fumeze, care anatemă numai mai tîrziu după 100 de ani s'a revocat. În Rusia la 1634 pedepsiau pe fumători cu tăerea nasului cu scop de a extermina obiceiul fumatului. În Anglia regele Iacob I a pus dare grea pe fumători, dar tôte înzadar, cultura tăbăcului a luat dimensiuni tot mai mari. Cel mai mult și mai bun tăbăc îl liferază statul Ohio (Statele unite americane).

Tăbăcul conține un alcaloid numit nicotin, foarte veninos, care influențează asupra nervilor iritându-i. Poporul crede, că tăbăcul apără contra ciumei și-l folosește la unele bôle.

Fără a intra în descrierea ultimei subfamilii aparținătoare tot Solanaceelor, dar compusă din un singur gen, ce se află originar numai în zona tropică, iar la noi importat ici-colo în grădinile botanice, cu acestea încheiu descrierea morfologică exterioară a Solanaceelor mai răspândite și împământenite la noi.

Pre cât de importantă e cunoșcerea caracterelor exterioare a speciilor tractate, tot pe atât de mare valoare au proprietățile anatomice, pe baza cărora se poate cu perfectă siguranță spune, că cutare fôie sau sêmînță e de mësălarită, mătărăgună sau ciu-măfae. Enumerarea acestor proprietăți, deasemenea descrierea compozițiunii chimice a alcaloiđilor amintiți la diferitele specii ar face, ca materialul acestei teme să iee dimensiuni duple și pentru aceea trebuie să-l omit.

E știut, că în timpul actual tendența specialiștilor e, să constate chimice părțile constitutive ale sucurilor vegetale, pentruca să se afle în urmă și aplicarea lor practică, ér microscopice e necesar a fi studiate pentruca să se constate ori-ce falsificat în comerciu. Acesta se face cu toți articlii de negoț și de aceea falsificatele se și determină cu siguranță, fiind puse sub microscop și studiate.

Problema, ce mi-am luat'o de a presenta pe baza isvórelor citate însușirile morfologice exterioare ale acestei familii cred, că în parte am îndeplinit'o în cele de până aci.

Doliul școlii noastre pentru Augusta Impărătesă și Regina Elisabeta.

PROTOCOL

luat în conferința extraordinară a corpului didactic dela școlă civilă de fete a „Asociațiunii“ din Sibiiu, ținută în 15 Septembrie 1898.

Președinte: *Dr. V. Bologa*, director.

Prezenți: *Elena Petrașcu, Eugenia Iovescu, Maria Cioban și Eugenia Moga*, notar.

I. Directorul în cuvinte pline de emoțiune anunță conferinței dureroasă știre, că *Augusta noastră Domnitore, Maicstatea Sa Impărătesă și Regina Elisabeta, Soția Preagrațiosului nostru Monarch Impărat și Rege, Francisc Iosif I*, a încetat din viață la 10 Septembrie a. c., cădându jertfă pumnalului unui infam ucigaș în orașul *Geneva* din *Elveția*.

În urma acestei dureroase întâmplări, *Maicstatea Sa Impăratul și Regele nostru* cu întregă casa domnitore și cu toate popoarele credincioase tronului și patriei, au îmbrăcat doliul celei mai profunde dureri și jale. Din acest trist incident, directorul invită corpul didactic să dea expresiune condolenței sale prin ridicare și să iee dispoziții ca să participe și institutul nostru la doliul general al țării.

În legătură cu acestea directorul presentă hârtia Onoratului Inspectorat regesc de școle din Sibiiu, dto 12 Septembrie 1898, Nr. 1834, ce conține dispozițiile luate de *Ministeriul regesc* de culte și instrucția publică, cu privire la manifestarea doliului pentru pierderea *Augustei noastre Domnitore*.

Conferința adânc mâhnită de tragicul sfârșit al *Augustei noastre Domnitore, Impărătesă și Regina Elisabeta*, dă expresiune profundei sale condolențe și dureri, prin ridicare, și dispune următoarele pentru participarea institutului nostru la doliul general :

1. Pentru ziua înmormântării Augustei Domnitore, 17 Septembrie 1898, se sisteză prelegerile.

2. La părăstasul solemn, ce se va oficia de către bisericile noastre românești în 24 Septembrie 1898, în memoria fericitei Împărătese și Regine, elevele școlii noastre vor participa în corpore sub conducerea corpului profesoral, purtând flor negru la brațul stîng, în semnul profundului doliu. Pentru ziua numită se sisteză prelegerile, iar după terminarea oficiului divin, corpul didactic dimpreună cu elevele școlii se vor întruni în sala festivă a institutului, unde directorul va ține un scurt panegiric, arătând elevelor cauza profundului doliu, ce imperiul nostru a îmbrăcat dela o margine a sa până la cealaltă.

3. Flamura neagră se remănă arborată pe edificiul școlii noastre, până după oficierea părăstasului solemn.

Ședința se încheie. Verificarea protocolului se încredințează d-șorelor: Elena Petrașcu și Eugenia Iovescu.

D. u. s.

Dr. V. Bologa m. p.,
director.

Eugenia Moga m. p.,
notar.

S'a verificat. Sibiiu, 16 Septembrie 1898.

Elena Petrașcu m. p.

Eugenia Iovescu m. p.

Lăsăm să urmeze aci raportul ziarului „Telegraful român” din Sibiiu, Nr. 100—1898, relativ la doliul școlii noastre manifat cu privilegiul părăstasului solemn, ce s'a oficiat pentru Augusta reposată:

Doliul Școlii de fete a Asociațiunii.

La părăstasul oficiat în biserica catedrală din Sibiiu, la 24 Septembrie 1898, de Venerabilul consistoriu archidieceșan, pentru fericita Împărătesă și Regină *Elisabeta*, de pie memorie,

a participat în corpore și școla civilă de fete a Asociațiunii cu școla elementară a Reuniunii femeilor române din Sibiiu. Preste o sută fete române, dimpreună cu corpul lor profesoral, au luat parte la acest act duios de profundă și nețermurită jale, ce a zguduit inimile noastre, pentru perderea Augustei Domnitore.

După terminarea oficiului divin, fetele școlei civile cu ale școlei elementare, s'au întrunit în sala festivă a școlei Asociațiunii, unde în prezența corpului profesoral și a altor asistenți, s'a destăinuit inimii fetițelor cauza profundului doliu, ce imperiul nostru a îmbrăcat dela o margine a sa până la cealaltă.

Directorul școlei civile de fete, *Dr. Vasile Bologa*, a deschis duiosa solemnitate prin următoarele cuvinte:

Onorat corp profesoral! Iubite eleve!

Stau încă sub impresiunea adencă a solemnității oficiului divin săvârșit înaintea sântului altar, la care împreună asistaram, ca să alinăm în rugăciuni ferbinți necuprinsa noastră durere pentru perderea Augustei noastre Domnitore, Împărătesa și Regina Elisabeta, răpită de lângă inima bunului său Soț, Preagrațiosul nostru Monarch Împărat și Rege *Francisc Iosif I.*, la 10 Septembrie 1898, prin mâna infernală a unui ucigaș urgisit.

Astfel, neînchipuit de dureros și sfâșietor a trecut din viață la mörte, podoba și mângäierea bunului nostru Monarch, buna și înțelepta Mamă, frumseța Europei la timpul său, fala și mândria sexului frumos.

Și eu, copleșit de durere, simt puținătatea mea, ca să pot zugrăvi după merit acest tragic sfârșit al celei mai înalte și mai grațioase persoane din împărăția și regatul nostru.

Să-mi fie deci permis a ruga pe P. O. D. asesor consistorial *Mateiu Voileanu*, catechetul și părintele nostru sufletesc, să ne vină întru ajutor în nemângäiata noastră durere. Ear pe Dvóstră, iubite eleve, vă rog să săpați adenc în inimile Dvóstre, cuvintele părintesci, ce veți auđi la acest prilej de tânguire și suspine.

În urma acesteia dl asesor Mateiu Voileanu ia cuvântul și arată în o limbă accesibilă și elevelor din clasele elementare, pentru-ce am fost noi azi în biserică într'un mod așa de ne-

obiceiuit, pentru-ce din biserică ne-am adunat în sala cea mare festivă a institutului, pentru-ce nu avem astăzi, Sâmbătă, prelegeri, ca în alte zile?

După-ce constată, că toate lucrările noastre noi le începem în numele Domnului, întocmai după-cum trista sărbătoare de azi o am început cu părăstasul diu biserică, în cuvinte alese arată cum o mână ucigașă a stîns viața Împărătesei-Regine, care a fost mama noastră a tuturora, soția iubită a mult cercatului nostru Împărat și Rege, mamă în special a celor două fice iubite, cari acum în jale adîncă jelesc pe mama lor trecută la cele vecinice.

Noi Românii la zile de veselie ca și în zile de adîncă jale, totdeauna ne-am arătat credința și alipirea noastră către persoana Maiestății Sale Împăratului-Rege.

Îndoit suntem datori să o facem acuma din acest trist incident, căci pre lângă îngrijirea generală, ce ca mamă a tuturora o avea reposata Împărătesă-Regină de pie memorie pentru școlile de fete din patrie, în special Asociațiunea, care susține școla noastră, își mulțămesc existența sa grației speciale a Maiestății Sale mult cercatului Împărat și Rege Francisc Iosif I.

An de an la ziua numelui reposatei Regine, școla noastră va ține sărbătoare, și, adunate elevele în această festivă sală, vor auzi cuvinte de jale pentru tragica trecere din viață a reposatei Împărătese-Regine, dar totodată vor auzi și cuvinte de laudă pentru virtuțile ei ca mamă, ca femeie și ca regină, și virtuțile vor fi puse ca model pentru elevele institutului.

Sărbarea această școlară adînc s'a imprimat în inima elevelor, și ea neștersă va rămâne în inima lor totdeauna accesibilă pentru lucruri nobile și frumoase.

Încheiem cu cuvintele catechetului: „*Vecinică pomenire!*”

Știri școlare.

1. Personalul școlii și al internatului.

A. Personalul școlii.

1. Directorul:

Dr. Vasile Bologa, învățător ordinar și director definitiv, a propus limba română în clasa I—IV.; în cursul complementar: limba și literatura română (17 ore pe sept.). Anii de funcțiune: 11.

2. Învățătorii:

Eugenia Moga n. Trifă, învățătoare ordinară definitivă, a propus aritmetica în clasa I—IV., chimia și economia de casă în clasa III. geometria și igiena în clasa IV.; istoria naturală în clasa I și II (22 ore pe sept.). Anii de funcțiune: 10.

Ioan Popovici, învățător ordinar definitiv, a propus limba magiară în clasa I și II., geografia în clasa I—III., istoria universală în clasa II și III., și istoria Ungariei în clasa IV., în cursul complementar: istoria universală cu geografia (22 ore pe sept.). Anii de funcțiune: 8.

Eugenia Iovescu, învățătoare ordinară definitivă, a propus limba magiară în clasa III—IV., limba germană în clasa I—IV.; desenul în clasa I—III. și gimnastica în clasa I—IV.; în cursul complementar: Economia de casă cu chimia bucătăriei (24 ore pe sept.). Anii de funcțiune: 4.

Maria Cioban, învățătoare suplentă provisorie, a propus lucrul de mână în clasa I—IV., desenul în clasa IV., caligrafia în clasa I—III.; în cursul com-

plementar: pedagogia de casă și lucrul de mână (24 ore pe sept.). Anii de funcțiune: 3 $\frac{1}{2}$.

3. Catecheții:

Mateiu Voileanu, asesor consistorial în Sibiiu, a propus religiunea elevelor gr.-or. din toate clasele.

Nicolae Togan, preot și cooperador la parochia gr. cat. din Sibiiu, a propus religiunea elevelor gr. cat. din toate clasele.

4. Instructorii:

Nicolau Vătășan, profesor gimnasial, a propus gratuit: fizica și geografia în cl. IV. civilă (4 ore pe sept.).

George Dima, profesor seminarial, a propus musica vocală în toate clasele.

Julius Schaeffer, absolvent al conservatorului de musică din Lipsca și compositor, a instruat în musica instrumentală 16 eleve dintre cari una gratuit.

Sabina Brote, a instruat în musica instrumentală 11 eleve.

Selma Mückesch, absolventă a institutului „Musikschulen-Kaiser“ din Viena, a instruat în musica instrumentală 11 eleve.

Elena Petrașcu, directora internatului, a propus limba franceză, ca studiu facultativ, elevelor din toate clasele.

B. Personalul internatului.

- a) Directorul școlii este totodată și al internatului.
- b) Directora internatului: *Elena Petrașcu*.
- c) Medic de casă: *Dr. I. Beu*.
- d) Ajutóre: o guvernantă și două bone.

2. Materialul de învățământ propus în anul școlar 1898/99.

a) În cursurile ordinare.

Clasa I.

1. *Religiunea și morala*, 2 ore pe săptămână, conform dispozițiilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 4 ore pe săptămână: cetirea logică și estetică. Reproducerea materialului citit cu cuvântul și în scris și apoi contragerea lui. Memorisarea de fabule și legende. Din etimologie cuvintele flexibile cu deosebită privire la ortografie; din sintaxă părțile principale și secundare ale propoziției. Pe fie-care lună 2—3 teme în clasă.

3. *Limba magiară*, 4 ore pe săptămână: Cetirea logică cu considerare la pronunțarea și accentuarea cuvintelor. Traduceri de piese în prosă și versuri; reproducerea cuprinsului aceloră. Exerciții în vorbire. Memorisare de poezii mai mici. Pe fie-care lună 2—3 teme în clasă.

4. *Aritmetica*, 3 ore pe săptămână: Cele patru operațiuni fundamentale cu numeri întregi de o numire și de mai multe numiri. Proporțiunea și regula de trei simplă. Cunoștințe din măsurile metrice; banii.

5. *Istoria naturală*, 2 ore pe săptămână: Zoologia: vertebratele, mai ales cele domestice, cari represintă singuratiche clase. Botanica: tractarea unor plante din punct de vedere economic și cu privire la acele părți, cari obvin în viața de toate zilele.

6. *Geografia*, 2 ore pe săptămână: Noțiunile geografice fundamentale, ca pregătire. Geografia Ungariei și a Europei cu deosebită considerare a raporturilor fizice.

7. *Lucrul de mână*, 2 ore pe săptămână: Împletirea de ciorapi, modele împletite și croșetate, chindisiri simple.

8. *Desen*, 1 oră pe săptămână: Linii óble și curbe, figuri cu linii óble și curbe, după modele grafice.

9. *Caligrafia*, 2 ore pe săptămână: Scriere cu litere latine și germane.

10. *Musica vocală*, 2 ore pe săptămână: Notele din cheia violinei, pauzele, exerciții unisono. Cântece.

11. *Gimnastica*, 2 ore pe săptămână: Exerciții libere, cu altere și la aparate. Jocuri gimnastice.

Clasa II.

1. *Religiunea și morala*, 2 ore, conform dispozițiilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 ore: Pe baza lecturii din etimologie cuvintele flexibile și neflexibile, din sintaxă propoziția simplă, pură și augmentată, propoziția compusă, contrasă, eliptică și periodul. Formarea cuvintelor, ortografia. Cetirea logică și estetică, exerciții de stil, recitări de poezii. Pe fie-care lună 2 teme în clasă, sau acasă.

3. *Limba magiară*, 3 ore: Cetire cu pronunțare curată și accentuare corectă. Traduceri și exerciții pentru deprinderea în ortografie. Conjugarea verbelor regulate în modul indicativ. Propoziția simplă. Piese de cetire în prosă și versuri cu memorisare, reproducerea cuprinsului și recitare. Exerciții în vorbire. O temă în școlă pe fie-care lună.

4. *Aritmetica*, 3 ore: Repetiția celor propuse în clasa I. Divisibilitatea numerilor, măsura comună mai mare, pluralitatea comună mai mică. Frațiunile. Cele patru operațiuni cu fracțiuni vulgare și decimale.

5. *Istoria naturală*, 2 ore: Zoologia: descrierea unor animale cu note mai caracteristice din tipul moluscelor, artropodelor, vermilor, echinodermelor, celenteratelor, protozoelor și gruparea lor. Caracterizarea în trăsuri generale a tipului vertebratelor. Botanica tractată din punct de vedere economic și cu referință la acele părți, cari obvin în viața de toate zilele. Gruparea plantelor învățate în clasa acesta și în cea premergătoare.

6. *Istoria universală*, 2 ore: Istoria popórelor antice, îndeosebi istoria Grecilor și a Romanilor.

7. *Geografia*, 2 ore: Geografia fizică și politică a Europei, Asiei, Africei, Americii și Australiei.

8. *Lucrul de mână*, 2 ore: Împletire și croșetare după modele mai complicate, chindisire și filatură.

9. *Desemn*, 3 ore: Figuri cu linii óble și curbe. Ornamente simple și plante fără umbră.

10. *Caligrafie*, 1 óră: Scriere cu litere latine și germane.

11. *Musica vocală*, 2 ore: Scale majore (dure), exerciții mai complicate unisono și în 2 voci, cântece în 1 și 2 voci.

12. *Gimnastica*, 2 ore: Exerciții libere, cu altere și la aparate. Jocuri gimnastice.

Clasa III.

1. *Religiunea și morala*, 2 ore, conform dispozițiilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 ore: Analisări sintactice. Noțiuni despre stil. Prosa și poesia. Descrierea și narațiunea cu felurile lor. Actele oficiale mai obișnuite în viața practică. Recitări din materialul tractat. Câte două teme pe fie-care lună, în clasă și acasă.

3. *Limba magiară*, 3 ore: Cetire logică și estetică. Repetiția verbelor. Conjugarea verbelor neregulate. Verbe factitive și potențiale. Nume posesive. Declinațiunea numelor posesive. Pronumele demonstrativ, relativ, întrebător. Postpozițiunile. Din sintaxă felurile zicerilor. Piese în prosă și versuri din cartea de cetire cu traducere și reproducerea lor cu graiul și în scris. Pe fie-care lună 2 teme în clasă sau acasă.

4. *Aritmetica*, 3 ore: Repetiția celor percurse în clasa II. Regula de trei simplă și compusă pe baza proporțiunilor și a conclusiunilor. Aplicarea fracțiunilor la rezolvirea temelor, ce cad în resortul acestor reguli. Geometria: elementele geometriei pe baza celor învățate în desen.

5. *Geografia*, 1 óră: Completarea cunoscințelor din geografia fizică. Geografia Europei ca repetiție, apoi geografia celorlalte continente.

6. *Istoria universală*, 2 ore: Migrațiunea popórelor și formarea statelor nouă. Caracteristica instituțiunilor medievale. Invențiunile, descoperirile, reformațiunea și revoluția francesă.

7. *Chemia, mineralogia și geologia*, 2 ore: Noțiunile fundamentale din chimia anorganică și organică. Din chimia anorganică: aerul, apa, elementele și compozițiunile chimice, cristalisarea metaloidelor și unele combinațiuni a acestora pre-

cum e clor, brom, iod, fluor, sulfurul, fosforul, cuarțul, acid carbonic și carbon oxid. Sărurile. Accidele. Metalele. Apoi din chimia organică: hidratele de carbon, fermentațiunea, accidele organice, grăsimile, oleiurile volatile și rășinile, bazele organice, materiile colorante și materiile de proteină. Repetirea celor învățate din mineralogie și în legătură o scurtă schițare a dezvoltării pământului.

8. *Economia de casă*, 2 ore: Rolul și chemarea femeii în conducerea economiei de casă. Valoarea averilor în economia de casă. Venitele, speșele necesare și de prisos. Procurarea și conservarea lucrurilor necesare în familie. Despre locuință, îmbrăcăminte, nutremit și administrarea speșelor. Piața. Teoria preparării bucatelor. Ținerea animalelor de casă folositoare. Grădinaritul. Datorințele morale ale stăpânei de casă.

9. *Lucrul de mână*, 3 ore: Brodărie albă și colorată, cusutul de albituri, petecitul și înodatul.

10. *Desemn*, 2 ore: Ornamente mai complicate colorate și necolorate.

11. *Caligrafia*, 1 oră: Scrierea cu litere latine și germane.

12. *Musica vocală*, 2 ore: Exerciții și cântece în 2 și 3 voci.

13. *Gimnastica*, 1 oră: exerciții libere, cu altere și la aparate. Jocuri gimnastice.

Clasa IV.

1. *Religiunea și morala*, 2 ore, conform dispozițiilor făcute de autoritățile confesionale.

2. *Limba română*, 3 ore: Genurile poetice pe baza pieselor alese din autori români. Date despre viața și activitatea scriitorilor mai însemnați din literatura română, cu deosebită atențiune la literatura populară. Câte două teme pe fiecare lună, în clasă sau acasă.

3. *Limba magiară*, 3 ore: Din cartea de cetire piese alese, reproducere liberă a cuprinsului. Repetirea celor tratate în gramatică în clasele precedente. Din istoria literaturii: poezii mai însemnați pe baza poeziilor cetite, mai ales din Toldi de Arany János. Recitări din materialul tractat. Două teme pe lună, acasă și în școală.

4. *Aritmetica*, 2 ore: Repetiția celor învățate în clasele premergătoare. Procentul. Calcularea interesului, capitalului și timpului. Rabatul, agiul, calcularea în procente a câștigului și a pierderilor. Calcularea cu monete. Divisiunea proporțională și regula asocierii. Regula catenară și regula amestecării.

5. *Geometria*, 1 oră: Elementele geometriei. Aflarea suprafeței pătratului, triunghiului, paralelogramului, trapezului, multunghiului regulat și neregulat și a cercului. Măsura volumelor corpurilor geometrice mai simple.

6. *Fisica*, 2 ore: Elementele fizicii. Căldura, noțiuni din mecanică, din magnetism, electricitate, acustică și optică.

7. *Igiena*, 2 ore: Noțiuni de anatomie și fiziologie. Alimentele. Mișcarea. Simțirile și igiena lor. Locuința, hainele, aerul, clima. Otrăvirea, asfixia, leșinarea, epilepsia, arșii, înghetații, răniții.

8. *Geografia matematică*, 2 ore: Forma pământului. Mișcarea aparentă zilnică a boltei ceresci. Mișcarea aparentă anuală a sórelui. Calcularea timpului. rotațiunea și revoluțiunea pământului. Anotimpurile și zonele climatice. Luna și fazele ei. Întunecimi de sóre și de lună. Sistemul solar. Stele fixe și constelațiuni.

9. *Istoria patriei*, 3 ore: Epocile principale din dezvoltarea istoriei regatului ungar. În liniamente generale și pe basă istorică cunoștințe din constituția patriei.

10. *Lucrul de mână*, 3 ore: Brodăria albă și colorată. Croitul și cusutul de albituri și haine, suplica și petecitul.

11. *Deseinn*, 2 ore: Peisage, figuri deosebite de ființe, de obiecte și ornamente umbrite și colorate.

12. *Musica vocală*, 2 ore: Exerciții în 2 și 3 voci. Cântece.

13. *Gimnastica*, 1 oră: Exerciții libere, cu altere și la aparate. Jocuri gimnastice.

b) In cursul complementar:

1. *Limba și literatura română*, 3 ore pe săptămână: Drama română, ființa, originea, rudeniile și istoria limbii și literaturii române.

2. *Limba și literatura franceză și germană*, câte 2 ore pe săptămână.

3. *Istoria universală*, cu deosebită privire la momentele și epocile, ce aparțin istoriei culturai popórelor în general și a femeii în special, în legătură cu geografia, 3 óre pe sêptêmână.

4. *Pedagogia de casă*, 2 óre pe sêptêmână: Noțiuni elementare despre relațiunile dintre suflet și corp, mijlocite prin sistemul cerebro-spinal, și în legătură cu acele desfășurarea fenomenelor celor mai însemnate din viața spirituală. Noțiunea educațiunii și a pedagogiei. Îngrijirea ce trebuie să se dea copiilor din punct de vedere pedagogic și igienic în anul întâiu, al doilea, al treilea și până într'al șeptelea al vieții.

5. *Economia de casă cu bucătăria practică*: Chemarea femeii în conducerea economiei de casă. Venitele și spesele necesare și de prisos. Purtarea de registre aplicate în economia de casă. Luxul și urmările lui. Aranjarea, ținerea în ordine și curățenia casei. Gustul bun și moda. Conservarea mobilelor și a uneltelor de casă. Conservarea materiilor menite pentru nutrire. Noțiuni generale despre bucătărie și despre prepararea bucatelor. Explicarea proceselor chemice, ce obvin în economia de casă. Împărțirea lucrului în economie. Servitorii și alte persoane ajutătóre în purtarea economiei. Noțiuni despre îngrijirea animalelor domestice și a plantelor necesare în bucătărie. Influența, ce femeea económă exercită asupra vieții morale și asupra poziției sociale a familiei. Însușirile, ce femeea trebuie să le aibă mai ales ca económă. La ținerea în curățenie a odăilor din internat, la spălarea rufelor, la procurarea materialului și pregătirea bucatelor, elevele s'au aplicat pe rënd sub conducere corespundătóre.

6. *Lucrul de mână femeesc*, 6 óre pe sêptêmână:

Desemnul pentru croitorie. Croirea de albituri și de vestminte. Deprinderi în cusutul cu mâna și cu mașina. Repararea și confecționarea de albituri și vestminte.

Limba germană a fost propusă conform planului de învățământ, tuturor elevelor în câte 2 óre pe sêptêmână la fie-care clasă.

La instrucția din limba francesă, fiind obiect facultativ, au participat 48 eleve, fie-care clasă cu câte 2 óre pe sêptêmână,

făcând exerciții în cetire, gramatică, ortografie, în traducere și în stil.

La instrucția în pianoforte au participat 38 eleve.

Din limba magiară, germană și francesă s'au ținut neîntrerupt conversații cu elevele interne, sub conducerea directorii, a învățătoarelor și a guvernantei.

Ordinarul clasei I. a fost Eugenia Iovescu.

"	"	II.	"	"	Dr. V. Bologa.
"	"	III.	"	"	Eugenia Moga n. Trifu.
"	"	IV.	"	"	Ioan Popovici.

3. Consemnarea manualelor de învățământ folosite la școla noastră în anul școlar 1898/9.

Clasa I. civilă.

1. Istoria biblică pentru școlele medii inferioare și școlele civile, de Dr. Ilarion Pușcariu, Sibiu, 1893 (pentru elevele gr.-or. în cl. I și II civ.).
2. Catechismul religiunii creștine pentru clasele gimnasionale inferioare, de Dr. Isidor Marcu, Blaș, 1894 (pentru elevele gr. cat. în cl. I și II civ.).
3. Carte de cetire română, pentru gimnasion, școle reale, etc. de Ioan Popea, edit. N. I. Ciurcu, ediția a III-a 1890, Brașov. (Aprobarea ministerială dto 1890 Nr. 18.145).
4. Gramatica română pentru învățământul secundar. Partea I. de Ioan Petran, edit. Tipografiei diecesane, 1896, Arad. (Aprobarea ministerială dto 1896 Nr. 66,150 (pentru gimnasion), 1896 Nr. 73.688 (pentru alte institute).
5. Magyar olvasókönyv polg. és felsőbb léányiskolák I oszt. számára, de Torkos László, edit. Eggenberger-Féle könyvkereskedés, Budapesta, 1891. (Aprob. min. dto 1891 Nr. 36.230).
6. Deutsches Lesebuch für Volks- und Bürgerschulen, II. Th. de Georg Jauss, edit. Dobrowsky &

- Franke, ediț. III. Budapeșt, 1888. (Aprob. minist. dto 20 Dec. 1888 Nr. 17.358).
7. Aritmetica în usul școlilor primare. Partea III-a, de Domeșiu Dogariu, edit. H. Zeidner, Brașov, 1882. (Aprobarea minist. dto 1887 Nr. 16.524).
 8. Rendszeres földrajzi Átlász, középtanodák, tanít. képezd., polg. iskolák használatára, de Kozma Gyula, edit. Dobrowsky & Franke, Budapeșta, 1890. (Aprob. minister. dto 1890 Nr. 17.469).
 9. Geografia patriei, etc. pentru școlile populare române, de Ioan Dariu, edit. N. I. Ciurcu, ediț. III, Brașov, 1893. (Manual ajutător).

Clasa II civilă.

1. Carte de cetire română, pentru gimnasia, școlile reale etc. de Ioan Popea, edit. N. I. Ciurcu, ediția III-a Brașov, 1890. (Aprob. minist. dto 1890 Nr. 18.145).
2. Gramatica română pentru învățământul secundar. Partea I. de Ioan Petran, tipar. Tipografiei diecesane, Arad, 1886. (Aprob. minist. dto 1896 Nr. 66,150 (pentru gimnasia) 1896 Nr. 73.688 (pentru alte institute).
3. Magyar olvasókönyv polg. és felsőbb leányiskolák I oszt. számára, de Torkos László, edit. Eggenberger-Féle könyvkereskedés, Budapeșta, 1891. (Aprob. minist. dto 1891 Nr. 36.230).
4. Deutsches Lesebuch für Volks- und Bürgerschulen, III. Th. de Georg Jauss, edit. Dobrowsky & Franke, ediț. VI. Budapeșta, 1888. (Aprob. minist. dto 20 Dec. 1888 Nr. 17.358).
5. Manual de gramatică germană, pentru gimnasia, școlile reale, etc. de S. Nestor și N. Popescu, edit. Tipografia seminarială, Blaș, ediț. III, 1896. (Aprob. minist. dto 1897 Nr. 171 eln).
- ✓ 6. Manual de istorie universală pentru clasele inferioare dela școlile secundare. Partea I și II, de Samoil V. Isopescu, edit. Tipografia arhiepiscopală, Cernăuți, 1886. (Aprobarea minist. pentru p. I, dto 5 Iul. 1888 Nr. 21.307).

7. Rendszeres földrajzi Átlás, középtanodák, tanít. képezd., polg. iskolák, használatára, de Kozma Gyula, edit. Dobrowsky & Franke, Budapesta, 1890. (Aprob. minister. dto 1890 Nr. 17.469).
8. Geografia patriei, etc. pentru școlile poporale române, de Ioan Dariu, edit. N. I. Ciurcu, ediț. III, Brașov, 1893. (Manual ajutător).
9. Elemente de istoria naturală, pentru școlile poporale (Curs I și II), de Dr. Daniil P. Barcianu, edit. Tipografia archidieceșană, Sibiu, 1881 și 1883. (Aprob. minist. dto 23 Iun. 1887 Nr. 16.524).
10. Aritmetica în usul școlilor primare. Partea a III-a, de Domeșiu Dogariu, edit. H. Zeidner, Brașov, 1882. (Aprobarea minist. dto 1887 Nr. 16.524).

Clasa III civilă.

1. Confesiunea ortodoxă a bisericii catolice (sobornicesci) și apostolice a răsăritului, de Dr. Barbu Constantinescu, Sibiu, 1877 (pentru elevele gr. or. în cl. III și IV civ.).
2. Istoria biblică a Testamentului vechiu și nou, de Gavrilă Popu, ediț. III, Blaș, 1887 (pentru elevele gr. cat. în cl. III și IV civ.).
3. Carte de cetire pentru clasa III gimnas., reală și pentru școlile superioare de fete, de Virgil Onițiu, edit. N. I. Ciurcu, Brașov, 1893. (Aprob. minist. dto 19 Maiu 1894 Nr. 16.247).
4. Carte de cetire maghiară, pentru școlile secundare, preparandii, Partea III, de Dr. I. Crișan și Nicolau Putnoky, edit. Tipogr. archidieceșane, Sibiu, 1885.
5. Gramatica limbei maghiare, de Dr. I. Crișian și N. Putnoky, edit. Tipografiei archidieceșane, Sibiu, 1885.
6. Deutsches Lesebuch für Volks- und Bürgerschulen, IV. Th. de Georg Jauss, edit. Dobrowsky & Franke, Budapesta, 1888 (Aprob. minist. dto 20 Dec. 1888 Nr. 17.358).
7. Manual de gramatică germană, pentru gimnasia, școlile reale, etc., de S. Nestor și N. Popescu, edit. Ti-

- pografia seminarială, Blaș, ediț. III, 1896. (Aprob. minist. dto 1897 Nr. 171 eln.)
8. Manual de istorie universală pentru clasele inferioare dela școle secundare. Partea II și III, de Samoil V. Isopescul, edit. Tipografia arhiepiscopală, Cernăuți, 1886.
 9. Rendszeres földrajzi Átlás, középtanodák, tanit. képezd., polg. iskolák használatára, de Kozma Gyula, edit. Dobrowsky & Franke, Budapesta, 1890. (Aprob. min. dto 1890 Nr. 17.469).
 10. Geografia patriei, etc. pentru școlile populare române, de Ioan Dariu, edit. N. I. Ciurcu, Brașov, ediț. III, 1893. (Manual ajutător.)
 11. Aritmetica pentru anii din urmă ai școlii primare, de Ioan Dariu, edit. H. Zeidner, Brașov, 1881. (Aprob. minist. dto 24 Iunie 1887 Nr. 16.524.)
 12. Chemia elementară, anorganică și organică, pentru gimnasia, școle civile, etc. prelucrată după Dr. V. Hankó și Dr. H. Szterényi (Aprob. minist. dto 1892, Nr. 19.485), de Arseniu Vlaicu, edit. N. I. Ciurcu, Brașov, 1890.

Clasa IV. civilă:

1. Carte de cetire română, pentru clasa IV. gimnasială și pentru școlile superioare de fete, de Virgil Onițiu, Brașov, N. I. Ciurcu, 1895 (Manual ajutător).
- ✓2. Carte de cetire maghiară cu întroducere în sintaxa limbii maghiare. Partea II, de Dr. I. Crișan și Nicolau Putnoky, edit. Tipografia archidieceșană, Sibiu, 1886. (Aprob. minist. dto 24 Iun. 1887 Nr. 16.524).
- ✓3. „Toldi” de Ioan Arany, de Dr. I. Crișan și Nicolau Putnoky, edit. Tipografia archidieceșană, Sibiu 1890.
- ✓4. Gramatica limbii maghiare, de Dr. I. Crișan și N. Putnoky, edit. Tipografia archidieceșană, Sibiu, 1885.
- ✓5. Deutsches Lesebuch für Volks- und Bürgerschulen, IV. Th. de Georg Jauss, edit. Dobrowsky & Franke, Budapesta, 1888. (Aprob. minist. dto 20 Decembrie 1888. Nr. 17.358).

- ✓ 6. Manual de gramatică germană, pentru gimnasia, școle reale, etc., de S. Nestor și N. Popescu, edit. Tipografia seminarială Blaș, ediț. III, 1896 (Aprob. minist. dto 1897 Nr. 171 eln.).
- ✓ 7. Istoria Ungariei pentru clasele secundare inferioare, școle civile, etc., de Ludwig Mangold, în românește de Vasilie Goldiș, edit. N. I. Ciurcu, Brașov, 1890.
8. Cunoscințe din constituția patriei și din drepturile și datorințele cetățenesci, pentru școlile populare, de Ioan Popovici, Sibiiu, Tipografia archidieceșană, 1894 (Manual ajutător).
- ✓ 9. Aritmetica pentru anii din urmă ai școlei primare, de Ioan Darius, edit. H. Zeidner, Brașov, 1881. (Aprob. minist. dto 24 Iunie 1887 Nr. 16.524).
- ✓ 10. Curs elementar de Geometria practică, de D. Mirescu, edit. Tipografia Academiei române, ediț. II, București, 1885. (Aprob. minist. dto 5 Iulie 1888 Nr. 21.307.) (Manual ajutător).
- ✓ 11. Fisica pentru școlile populare, de Dionisiu Făgărășan, edit. H. Zeidner, Brașov, 1888.
- ✓ 12. Higiena poporală, de Dr. G. Vuia, edit. I. Hande, Arad, 1884. (Aprob. minist. dto 5 Iulie 1888 Nr. 21.307).

4. Conșpectul elevelor inmatriculate în anul școl. 1898/9.

Clasa I.

1. *Aurelia Boeriu*, Murăș-Lechința.
2. *Lucia Dan*, Făgărăș.
3. *Veturia Foica*, Sibiiu.
4. *Vera Lemeny*, Sibiiu.
5. *Livia Lințu*, Caransebeș.
6. *Maria Măcelariu*, Gura-Riului.
7. *Maria Minei*, Stena.
8. *Mărióru Muntean*, Gura-Riului.
9. *Valeria Pop*, Sibiiu.
10. *Cornelia Popa-Radu*, Făgărăș.

11. *Maria Roșu*, Vrani.
12. *Maria Tróncă*, Ludoșul-mare.
13. *Eva Țandrău*, Bucium-Poeni.
14. *Terenția Ungurean*, Curtacher.

Clasa II.

1. *Ana Acelenescu*, Galeș.
2. *Maria Balteș*, Sibiiu.
3. *Silvia Ciora*, Gioagiul-de-sus.
4. *Veturia Coman*, Avrig.
5. *Octavia Colbasi*, Sibiiu.
6. *Elisaveta Doican*, Sebeșul-inferior.
7. *Eugenia Fașie*, Oradea-mare.
8. *Valeria Fașic*, Oradea-mare.
9. *Constanța Fărcășan*, Zăvideni (România).
10. *Lucreția Imbuzan*, Sibiiu.
11. *Letiția Micu*, Făgăraș.
12. *Eugenia Milutinovici*, Reșița-română.
13. *Maria Muntean*, Ocna-Sibiiului.
14. *Lucreția Nechiforescu*, Brăila (România).
15. *Viorica Nicoră*, Brăila (România).
16. *Elvira Olariu*, Sibiiu.
17. *Iustina Piso*, Mohu.
18. *Maria Pop*, Sécătura.
19. *Paraschiva Radu*, Turnișor.
20. *Ana N. Slav*, Mohu.
21. *Ana Slăvescu*, Mohu.
22. *Cornelia Totoian*, Chișfalău.
23. *Iustina Schiau*, Topârcea.

Clasa III.

1. *Elisaveta Boiu*, Bucuresci (România).
2. *Gabriela Crainic*, Nogiorid.
3. *Mărióra Dima*, Sibiiu.
4. *Ana Filip*, Lugoșul-inferior.
5. *Steliana Hențescu*, Buzău (România).
6. *Aurelia Herman*, Dej.
7. *Ana Hodoș*, Aciliu.

8. *Ana Macrea*, Săcel.
9. *Ermina Mercea*, Șeitin.
10. *Cornelia Moga*, Sibiiu.
11. *Eugenia Moga*, Sibiiu.
12. *Camila Moldovan*, Cătina.
13. *Livia Moldovan*, Nocrich.
14. *Paulina Moșoi*, Tohanul-nou.
15. *Hareti Nemeș*, Brașov.
16. *Silvia Nicula*, Slimnic.
17. *Elena Oltean*, Blaj.
18. *Eugenia Popa-Radu*, Steja-Cârțișóra.
19. *Valeria Popovici*, Călnic (c. Caraș-Severin).
20. *Stefania Pușcariu*, Sohodol-Bran.
21. *Elisaveta Savu*, Sebeșul-săsesc.
22. *Silvia Selăgean*, Tășnad.
23. *Ana Trăilă*, Oravița.
24. *Ileana Vlad*, Poiana-Sibiiului.

Clasa IV.

1. *Zoe Adamovici*, Abrud.
2. *Maria Ardelean*, Voitec.
3. *Maria Avram*, Ocna-Sibiiului.
4. *Sultana Ciuleiu*, Saschiz.
5. *Irina Cosciuc*, Mercurea.
6. *Alma Dămian*, Brad.
7. *Eugenia Deac*, Blaj.
8. *Maria Doican*, Sebeșul-inferior.
9. *Ana Droc*, Reșinari.
10. *Maria Lemeny*, Sibiiu.
11. *Virginia Măcellariu*, Mercurea.
12. *Maria Popescu*, Sibiel (comit. Sibiiu).
13. *Maria Poplăcenel*, Reșinari.
14. *Florica Serb*, Pilul-mare.
15. *Olivia Sida*, Ribița.
16. *Elvira Todea*, Reghinul-săsesc.
17. *Silvia Todea*, Reghinul-săsesc.
18. *Ana Tomuța*, Câmpeni.
19. *Petronela Vlaicu*, Sibiiu.

Cursul complementar:

1. *Livia Caracioni*, Nădlac.
2. *Silvia Crăciun*, Călnic (c. Caraș-Severin).
3. *Olimpia Hamsea*, Lipova.
4. *Rafira Iancu*, Mohu.
5. *Aurora Lepa*, Oravița.
6. *Valeria Popovici*, *) Sadu.

5. **Conspectul elevelor din internat.**

1. *Zoe Adamovici*, Abrud.
2. *Maria Ardelean*, Voitec.
3. *Elvira Barcian*, Orăștie.
4. *Livia Caracioni*, Nădlac.
5. *Mărioara Calian*, Comarnic (România).
6. *Silvia Ciora*, Gioagiul de sus.
7. *Octavia Colbasi*, Sibiu.
8. *Ana H. Copăcescu*, București (România).
9. *Gabriela Crainic*, Nogiorid.
10. *Silvia Crăciun*, Călnic (c. Caraș-Severin).
11. *Alma Dămian*, Brad.
12. *Eugenia Deac*, Blaj.
13. *Constanța Fărcășan*, Zăvideni (România).
14. *Eugenia Fașie*, {
15. *Valeria Fașie*, } Oradea-mare.
16. *Ana Filip*, Lugoșul-inferior.
17. *Olimpia Hamsea*, Lipova.
18. *Steliana Hențescu*, Buzău (România).
19. *Aurelia Herman*, Dej.
20. *Ana Iancu*, Abrud.
21. *Aurora Lepa*, Oravița.
22. *Livia Lințu*, Caransebeș.
23. *Virginia Măcellariu*, Mercurea.
24. *Ermina Mercea*, Șeitin.
25. *Letiția Micu*, Făgăraș.
26. *Eugenia Milutinovici*, Reșița-română.

*) Repășit.

27. Camila Moldovan, Cătina.
28. Livia Moldovan, Nocrich.
29. Paulina Moşoi, Tohanul-nou.
30. Lucreția Nechiforescu, Brăila (România).
31. Hareti Nemeş, Braşov.
32. Viorica Nicóră, Brăila (România).
33. *Paraschiva Oancea*, Brăzoi (România).
34. Elena Oltean, Blaj.
35. Valeria Popovici, Călnic (c. Caraş-Severin).
36. Ștefania Puşcariu, Sohodol-Bran.
37. Maria Roşu, Vrani.
38. Silvia Selăgean, Tăşnad.
39. Florica Serb, Pilul-mare.
40. Olivia Sida, Ribița.
41. Elvira Todea, }
42. Silvia Todea, } Reghinul-săsesc.
43. Ana Tomuța, Câmpeni.
44. Ana Trăilă, Oravița.
45. Eva Țandrău, }
46. *Teresia Țandrău*, } Bucium-Poeni.
47. Terenția Ungurean, Curtacher.

Nota. Elevele, al căror nume s'a tipărit cu litere cursive, au frecventat șcôla elementară a „Reuniunii femeilor române din Sibiu“.

I. Date statistice

despre elevele înmatriculate la școala civilă de fete a Asociațiunii pro 1898/9, după clase:

Clasa	Numarul elevelor				Elevele după confesiune				Elevele după naționalitate		Elevele adăpostite în internatul școlii și externe		ocupațiunea părinților								Suma
	înmatriculate	ordinare	privatiste	au părăsit școala	gr. orientale	gr. catolice	evang. luter.	de lege moz.	Române	altă naționalitate	interne	externe	Agricultori	Comercianți și industriași	Preoți	Profesori și învățători	Funcționari publ. de stat	Funcționari priv.	Altă categ. de inteligenți	Privatieri (pensionisti) etc.	
I.	14	14	—	—	12	2	—	—	14	—	4	10	2	1	4	—	2	2	1	2	14
II.	23	23	—	—	20	3	—	—	23	—	9	14	5	2	3	1	7	—	2	23	
III.	24	24	—	—	20	4	—	—	24	—	14	10	4	2	6	3	4	1	3	24	
IV.	19	19	—	—	13	6	—	—	19	—	10	9	3	2	3	2	5	—	3	19	
Cursul compl.	6	—	6	1	6	—	—	—	6	—	4	2	—	—	1	2	—	—	1	6	
Suma	86	80	6	1	71	15	—	—	86	—	41	45	14	7	17	7	20	3	10	8	86

Observare

II. Date statistice

despre elevele adăpostite în internatul școlii civile de fete a Asociațiunii în a. școl. 1898/9.

Clasă	Elevele adăpostite în internat		Elevele interne după con-fesiune						Elevele interne după naționalitate				Ocupațiunea părinților									Observare	
	din școala civilă a Asociațiunii	din școala elementară a Reuniunii Femeilor române	în școala civilă			în școala elementară			în școala civilă		în școala elementară		Agricultori	Comercianți și industriali	Preoți	Profesori și învățători	Funcționari publici de stat	Funcționari privați	Alte categorii de inteligenți	Privatieri (pensionști) etc.	Suma		
			gr. orientale	gr. catolice	altă confesiune	gr. orientale	gr. catolice	altă confesiune	române	altă naționalitate	române	altă naționalitate											
I.	4	1	4	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	1	5		
II.	9	1	8	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	2	1	3	1	2	1	1	10		
III.	14	—	10	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	5	1	3	—	3	—	14		
IV.	10	4	6	4	—	4	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	3	2	3	1	14		
Cursul compl.	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	—	4		
Suma	41	6	32	9	—	6	—	—	—	—	—	41	—	6	—	47	4	10	4	9	3	47	

6. **Mijlőce de învățămēt.**A. **Biblioteca corpului profesoral.**

Biblioteca corpului didactic s'a înmulțit în anul 1898/99 cu 60 opuri și anume:

a) **cumpărate.**

1. Lupașcu, Nicolescu ș. a., Metodica limbii romănesci, 1 vol. Bucuresci, 1898.
2. Gherea, Studii critice, 1 vol. Bucuresci, 1897.
3. T. Bulc, Schițe din Italia, 1 vol. Gherla, 1898.
4. Csengeri, Pasteriner, Görögföldön, 1 vol. Budapest, 1895.
5. Márki Sándor, Világtörténelem, 1 vol. Budapest, 1899.
6. " " Földrajz, 1 vol. Budapest, 1898.
7. Góbi Imre, Poétika, 1 vol. Budapest, 1898.
8. Orosz Alajos, Német olvasó és gyakorló könyv, 1 vol. Budapest, 1898.
9. Göndör, Utmutató a magyar nyelvtanításához, 1 vol. Budapest, 1898.
10. Marlin—Szuppán, A magyarországi közokt. ügy szervezete és közigazgatása II. rész. 1 vol. Budapest, 1898.
11. I. Velcean, Almanachul învățătorului român, 1 vol. Recița-Caransebeș, 1898.
12. G. Adamescu, Manual de poetică, 1 vol. Bucuresci, 1898.
13. Legouse, Părinții și copiii, 1 vol. Bucuresci, 1898.
14. I. Kalinderu, August și literații, 1 broș. Bucur. 1897.
15. C. G. Negrescu, Studii asupra fabulei, 1 vol. Bucuresci, 1898.
16. Dr. Ernst Wagner, Lehre Herbarts, 1 vol. Langensalza, 1896.
17. Dr. I. Blaga, Teoria Dramei, 1 vol. Brașov 1899.
18. P. Grigorița, Geografia p. clasa I. gimn., 1. vol. Bistrița, 1898.
19. O. Densușan, Studii de filologie română I. 1 vol. Bucuresci, 1898.
20. Dr. Vogt, XXI Jahrbuch des Vereins für wissenschaftliche Pädagogik, 1 vol. Dresden, 1899.

20.
53
L6
98
77
77

21. Biblioteca pentru toți, Nrii 112—165 și anume:

- Morand, Întrod. la studiul științelor fizice.
 Seneca, Liniștea sufletescă.
 Dum. Teleor, Alte schițe umoristice.
 A. Vlahuța, Iubire, poesii.
 Vasile Popp, Fleacuri.
 Carmen Sylva, Robia Peleşului.
 Rosetti D. R. (Max), Teatru vol. I.
 Caragiale, Fragmente.
 Block, Mamele celebre.
 Lubbok, Întrebuințarea vieței.
 Pitaru Hristache, Povestea mavroghenească.
 Balacescu, Poesii.
 Hamangiu, Codul civil adnotat cu index.
 G. Madan, Suspine.
 Hamangiu, Procedura civilă adnotată, cu index.
 Hamangiu, Legea timbrului adnotată, cu index.
 Hamangiu, Legea jud. de pace adnotată, cu index.
 Hamangiu, Legea autentic. actelor adnotată.
 Zallony, Despre Fanarioți.
 Doctor Urechia, Cronicele doctorului.
 Ploetz-Leist, Mic vocabular francez.
 Szavlovsky, Chronologie.
 D. R. Rosetti (Max), Povește cătră săteni.
 Duiliu Zamfirescu, Viața la țară (roman).

b) dăruite:

22. Art. Gorovei, Cimiliturile Românilor, 1 vol. București, 1898.

23. B. P. Hașdeu, Negru-Vodă, 1 vol. București, 1898.

24. Analele Academiei Române, tom. XVIII. Memoriile secțiunii științifice. 1 vol. București, 1897.

25. Analele Academiei, tom. XIX. Memoriile secțiunii istorice. 1 vol. București, 1897.

26. Analele Academiei, tom. XX. Partea adm. și desb. 1 vol. București, 1898.

dăruite de Academia
Română.

27. I. Moisil, Amicul tinerimei, an. I. Tirgu-Jiu, 1896.
28. I. Moisil, Descrierea corpului omenesc. Tirgu-Jiu, 1896.
29. I. Moisil, Manual de Higienă. Tirgu-Jiu, 1896.
30. I. Muntean, Monografia comunei Gurariului, Sibiu, 1896.
31. P. Grigorița, Geografia p. clasa I. gimn. Bistrița, 1898.
32. Aurelia Bragadiru, Statuetele de lut din Tanagra, București, 1894.
33. Dr. Il. Pușcariu, Foișora Telegrafului român, 2 vol. Sibiu, 1876 și 1877.
34. Dr. C. Diaconovich, Enciclopedia Română, fasc. XI—XIV. Sibiu, 1898/9.
35. Foițe alese, Orăștie 1898, dăruită de Red. „Revista Orăștiei.“
36. Testamentul lui Em. Gozdu. Sibiu, 1899, dăruită de Mateiu Voileanu.
37. Mina Savel, Iudaismul în România, Iași, 1897; dăr. de I. Hențescu.
38. Obolul săracului la monumentul marelui Andreiu. Sibiu, 1898; dăruit de Librăria archidieceșană din Sibiu.
39. L. Bodnărescu, Scierile lui Iraclie Porumbescu. Cernăuți, 1898; dăruit de Eugenia Iovescu.
40. St. Stinghe, Istoria bisăricei Schéilor Brașovului. Brașov 1899; dăruit de V. Voina.
41. Momente memorabile la alegerea de metropolit din 19 Decembre 1898. Sibiu, 1899; dăruit de N. N.
42. Hermann Prüll, Der gesamte Sprachunterricht in der Volksschule. Dresden, 1895. II. u. III. Theil. 2 vol.
43. Fritz Achenbach, Präparationen zur Behandlung deutscher Gedichte in darstellender Unterrichtsweise. Cöthen 1899. 1 volum.
44. Brunowszky Rezső, Sztilisztika, Verstan és a kö-zéletbéli fogalmazványok. Budapest, 1899. 1 vol.
45. George Coșbuc, Resboiul nostru pentru neafîrnare. Ed. II-a. București, 1899. 1 vol.

dăruite de dd. autori.

46. Conferențele învățătoresci din Archidieceasa ortodoxă română a Transilvaniei, ținute în 18/30 și 19/31 August 1898. Publicație de comisarii consistoriali. Sibiiu 1899. 1 vol.

47. Margareta Moldovan, Din tainele vieții. Sibiiu, 1899. 1 vol.

48. Avram Corcea, Balade populare. Caransebeș, 1899. 1 vol.

Foi și reviste:

a) cumpărate: „Paedagogische Studien“, „Magyar Paedagogia“, „Fóia Pedagogică“, „Deutsche Rundschau für Geografie und Statistik“.

b) dăruite de redacțiuni: „Transilvania“, „Familia“, „Hivatalos Közlöny“, „Revista Orăștiei“, „Telegraful Român“, „Tribuna“, „Vulturul“.

B. Biblioteca elevilor.

cumpărate:

1. „Alexandria“, edit. N. I. Ciurcu, Brașov.

2. „Genoveva“, „ „ „ „

3. George Coșbuc, Resboiul nostru pentru neatîrnare.

Ed. II-a. Bucuresci, 1899. 1 vol.

C. Recuizite și aparate de învățămînt.

Doze dulape mari, pentru conservarea recuizitelor și aparatelor de învățămînt și un resboiu de țesut pentru internatul scólei, tóte dăruite de Onorata Direcțiune a Institutului de credit și economii „Albina“ din Sibiiu, în preț de 150 fl.

Diracțiunea împlinesce o plăcută datorie, aducînd cele mai vii mulțămiri tuturor p. t. binefăcători, onorabilelor societăți și redacțiuni, cari au binevoit a contribui la înmulțirea mijlócelor de învețămînt pentru scóla noastră.

7. Din cronica scólei și a internatului.

Anul școlar s'a început la 1 Septembrie 1898, st. n.

În decursul anului scóla a fost vizitată de Dl Dr. *Ilarion Pușcariu*, vice-președintele Asociațiunii și Dl *Iosif St. Șuluțiu* membru în comitetul Asociațiunii, ca delegați ai comitetului

și Dl Dr. *Pintér Gábor*, inspector regesc de școle din comitatul Sibiului.

Agendele curente școlare, didactice și administrative ale institutului, s'au pertractat în 12 conferențe.

Starea sanitară a elevelor a fost în decursul anului deplin mulțămitoare. În privința acésta se observă cele mai stricte îngrijiri, la propunerea medicului de casă. Elevelor li-se dă ocaziune să facă preumblări cât se pôte de dese, să facă gimnastică, să patineze etc. Edificiul internatului este situat în mijlocul unei grădini frumoase, în nemijlocită apropiere de parcul orașului, e provăduț cu apaduct, lumină electrică, baie proprie, etc. și ofere cele mai bune condiții *higienice*.

În postul Paștilor tôte elevele s'au mărturisit și cuminecat prin catecheții și parochii respectivi ai ambelor confesiuni române.

Excursiuni școlare, sub conducerea corpului profesoral, s'au făcut în 22 Septembrie 1898, 20 Aprilie și 15 Maiu 1899. Clasele superioare au cercetat diferitele *muzee* din Sibiiu.

În 20 Maiu 1899, s'a ținut *Maiulul* școlei în pavilionul din *Dumbrava Sibiului*, favorizat de un timp foarte frumos.

Festivități solemne, la cari au participat elevele institutului, au fost:

Serbarea onomasticeii *Maiestății Sale, Impăratului și Regelui nostru Francisc Iosif I.* la 4 Octobree 1898.

Părăstasul solemn oficiat în 24 Septembrie 1898, pentru *Augusta Soție a Maiestății Sale Elisabeta*, reposată la 10 Septembrie n. 1898 (v. pag. 25).

Inmormântarea fericitului Archiepiscop și Metropolit al Românilor de religiunea gr.-or. română din Ungaria și Transilvania: *Miron Romanul*, reposat la 16 Octobree n. 1898.

Serbările de instalare în 11 și 12 Martie a. c. n., a noului Archiepiscop și Metropolit al Românilor de religiunea gr.-or. română din Ungaria și Transilvania: *I. P. S. S. Ioan Meșianu*.

8. Examenele.

Examenele de primire s'au ținut în 5 Septembrie 1898.

Examenele dela finea anului școlar se vor ținé din 24—28 Iunie st. n., după următorul program:

Sâmbătă în 24 Iunie n.

Dela 9—11 óre Examenul *privat* cu elevele din cursul complementar.

Luni în 26 Iunie n.

a) înainte de amézi:

dela 8—10 óre Religiuena cu elevele din tóte clasele civile.

„ 10—11 „ Limba franceză, clasa III și IV.

b) după amézi:

dela 3—5½ óre Clasa I civilă, din studiile: Limba română, Limba magiară, Aritmetica și Geografia.

Marți în 27 Iunie n.

a) înainte de amézi:

dela 8—11 óre Clasa III civilă, din studiile: Limba germană, Istoria universală, Aritmetica, Limba magiară și Chemia.

b) după amézi:

dela 3—5½ óre Clasa II civilă, din studiile: Limba română, Limba magiară, Istoria naturală, Istoria universală și Aritmetica.

Mercuri în 28 Iunie n.

a) înainte de amézi:

dela 8—11 óre Clasa IV civilă, din studiile: Limba română, Limba magiară, Istoria patriei, Geografia matematică și Fisica.

b) după amézi:

dela 4—6 óre Musica instrumentală și vocală. Declamațiuni. Încheierea solemnă a anului școlar și distribuirea atestatelor.

Lucrurile de mână femeesci sunt expuse în decursul examenelor, într'una din salele institutului.

9. Înștiințare pentru anul viitor.

În clasa I a școlii civile de fete se primesc eleve:

a) cari dovedesc prin *atestat de botez*, că au împlinit cel puțin vârsta de 9 ani;

b) cari dovedesc prin *atestat școlar*, că au absolvat cu succes IV clase elementare (poporale sau primare), ori apoi dovedesc pe baza unui *examen de primire*, că sunt bine orientate în materialul de învățământ prescris pentru clasa a IV-a elementară.

În celelalte clase ale școlii civile de fete se primesc eleve, cari dovedesc prin *atestat școlar*, că au absolvat cu succes vre-o clasă premergătoare dela altă școală de categoria școlii civile.

În lipsa unui astfel de atestat, sau pelângă atestat de pe clasa V și VI dela școală elementară-poporală, primirea în ori-care clasă a școlii civile, ce corespunde vârstei elevei, se poate face numai pe baza unui *examen de primire*, depus cu succes înaintea corpului profesoral al școlii, în sensul ordinațiunii ministeriului regesc-ungar de culte și instrucția publică, dto 11 August 1887, Nr. 29000. Examenul de primire este scutit de taxă.

Elevele, cari se înmatriculează pentru prima dată la școla noastră, *au se producă atestat școlar, atestat de botez și certificat de revaccinare.*

În *cursul complementar* (supletoriu), împreună cu școla civilă de fete a Asociațiunii, în sensul §. 6 din statutul de organizare al școlii, se primesc eleve, cari au absolvat cele patru clase ale școlii civile. Să pot însă primi și eleve, cari au absolvat cu calculi buni numai *două clase civile*, dacă au trecut de 15 ani și sunt împedecate a absorva toate cele patru clase civile.

Înscrierile pentru anul școlar 1899/900 se pot face din 1—6 Septembrie 1899, *stilul nou.*

Examenele de emendare se țin în 2 Septembrie 1899 st. n. la 8 ore a. m., cu elevele, cari s'au însinuat la direcțiune în termenul prescris.

În 5 Septembrie 1899 st. n. la 8 ore a. m. se vor ține *examenle de primire*, 6 Septembrie se vor începe prelegerile regulat.

Didactrul e 2 fl. v. a. pe lună, și pentru elevele, ce se înscriu prima-dată la acésta școlă; o taxă de înmatriculare de 2 fl., solvită odată pentru totdeauna. Același didactru e și pentru elevele din cursul complementar.

Elevele, cari voiesc să fie primite *in internat*, fie eleve ale școlei civile, sau ale școlei elementare a reuniunii femeilor române, au să fie insinuate de timpuriu la direcțiunea școlei, înainte de începutul anului școlar, pentru-ca să se pótă face dispozițiunile necesare.

Taxa internatului e 250 fl. v. a. pe an, plătiți înainte în două sau cel mult în patru rate. Spesele pentru cărțile trebuincioase, pentru materialul de scris, de desen și lucru de mână, nu sunt cuprinse în taxa amintită. Acestea se pörtă separat de părinți, precum și cheltuelile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, pentru instrucțiune în forte-piano și în limba franceză.

Taxele pentru instrucțiune în forte piano sunt de 2 categorii:

a) dacă o elevă voesce să iee órele singură, se compută la 2 óre pe săptămână taxa de 9 fl.*) pe lună; dacă 2 eleve împreună iau instrucțiune în aceeași óră, taxa se compută la 2 óre pe săptămână cu 4 fl. 50 cr.*) de elevă; sau

b) dacă o elevă voesce să iee órele singură, se compută la 2 óre pe săptămână taxa de 6 fl.*) pe lună; dacă să intru-nesc 2 eleve în aceeași óră, taxa se compută la 2 óre pe săptămână, cu 3 fl.*) pe lună de elevă.

Instrucțiunea din limba francesă, câte 2 óre pe săptămână, se compută pe lună cu 1 fl. de elevă.

Tóte taxele se plătesc direcțiunii școlare.

Edificiul internatului este situat în mijlocul unei grădini frumoase, în nemijlocită apropiere de parcul orașului, și e provădut cu apaduct, baie, lumină electrică, etc. încât ofere cele mai bune condiții *higienice*.

Elevele din internat, afară de școlă, au în fie-care zi anumite óre de conversațiune în limba franceză, maghiară și

*) Din care sumă 1 fl. se contéză pe lună institutului, pentru susținerea fortepianelor în stare bună.

germană după trebuință. Pe lângă aceea ele se prepară și învață lecțiunile sub conducerea și cu ajutoriul directoarei, al profesórelor și guvernantelor.

Elevele, cari voiesc să fie primite în internat, mai au să aducă cu sine: o saltea, un covorel la pat, 2 perini, 4 fețe de perini, o plapomă sau țol de coperit, 4 ciarșafuri (lințoluri, lepedee), 6 ștergare, 6 servete, apoi perie de dinți, săpun și 2 pepteni, cari tóte rămân proprietatea elevei. Afară de acestea schimburile de trup sau albiturile, câte $\frac{1}{2}$ duzină din fie-care, ciorapi și fuste de colóre închisă și batiste (marămi) câte 1 duzină, 1 parapleu (cort) și încălțăminte trebuincioasă. Cât pentru toalete nouă, părinții și tutorii sunt sfătuiți a nu face de acestea pentru copilele lor, căci pentru uniformitatea îmbrăcăminteii elevelor interne, *acele toalete se fac aici cu prețuri moderate*, prin îngrijirea direcțiunii internatului. Strins de uniformă se țin: o haină, 2 șurțe în forma unei haine, o pălărie de vară și una de iarnă, cari necondiționat au să se facă aici și cari preste tot vor costa cam 16—22 fl. v. a.

Dela direcțiunea școlei se póte primi prin postă: „Statutul de organizare“ și „Regulamentul intern“ al școlei, „Regulamentul pentru cursul complementar“, „Planul de învățământ“ și „Regulamentul ministerial pentru examenele publice, private, supletorii și de emendare“, à 10 cr. exemplarul. Dela direcțiune se póte primi pentru 1 fl. și „Monografia“ școlei, în care pe lângă istoricul institutului, se află descris edificiul școlei și al internatului în tóte amănuntele.

Direcțiunea școlei civile de fete a Asociațiunii:

Sibiiu, în Iunie 1899.

Elena Petrașcu
directóra internatului.

Dr. V. Bologa
directorul școlei.

